

Özgün Benliğin Yordayıcıları Olarak Kendileşme ve İlişkililik: Cinsiyetin ve Kültürel Yönelimlerin Ötesinde

E. Olcay İmamoğlu
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Gül Günaydın
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Emre Selçuk
Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Özet

Mevcut makalede sunulan ve 341 Türk üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmada, önce, Kernis ve Goldman'ın bireyci kültür özellikleri gösteren ABD'de geliştirdikleri, çok ögeli (farkındalık, yansızlık, ilişkisel özgünlük ve özgün davranış olarak nitelendirilen) özgünlük kavramsallaştırmasının geçerliliğinin, daha toplulukçu olan Türkiye bağlamında sınanması; ikinci olarak da özgünlüğün, kişilerin (a) cinsiyet, (b) bireyci-toplulukçu kültürel yönelimleri ve (c) temel benlik yönelimleriyle (İmamoğlu'nun Dengeli Bütünleşme ve Ayırma-Ayrıştırma Modeli'nde önerilen ilişkililik ve kendileşme boyutları ile) olan bağlantılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bulgular, çok ögeli hiyerarşik özgünlük modelinin, anılan Türk örnekleme için geçerliliğine destek sağlamıştır. İkinci amaçla ilgili bulgulara göre ise, kadın olmak ile bireycilik ve toplulukçuluk yönelimlerinin, özgünlüğün bazı boyutlarını yordadığı; ancak anılan etkilerden bağımsız olarak, hem genel özgünlüğü hem de özgünlüğün her bir boyutunu yalnız kendileşme ve ilişkililik yönelimlerinin tutarlı olarak yordadığı saptanmıştır. Bulgular araştırmanın dayandığı ilgili modeller ve kültür çerçevesinde tartışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Özgünlük, ilişkililik ve kendileşme, Dengeli Bütünleşme ve Ayırma-Ayrıştırma (Denge) modeli, bireycilik-toplulukçuluk, benlik kurguları, cinsiyet, kültür

Abstract

The authors report the results of a study ($N = 341$ Turkish university students) that, first, tested the validity of Kernis and Goldman's multicomponent conceptualization of authenticity (proposed in the individualist U.S. context, involving the components of awareness, unbiased processing, authentic behavior, and relational orientation) in the Turkish collectivist context; and, second, explored the relationship of authenticity with (a) gender, (b) individualistic and collectivistic cultural-orientations, and (c) basic self-orientations (i.e., relational and individual orientations, as suggested by Imamoğlu's Balanced Integration-Differentiation Model). Results provided support to the multicomponent hierarchical conceptualization of authenticity. Furthermore, although gender (being female), individualism, and collectivism predicted some components of authenticity, only individuation and relatedness appeared as consistently significant predictors of general authenticity and each of its components. Results are discussed with reference to culture and the models on which the study is based.

Key words: Authenticity, relatedness and individuation, Balanced Integration - Differentiation (BID) Model, individualism-collectivism, self construals, gender, culture

Yazışma Adresi: Prof. Dr. E. Olcay İmamoğlu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara 06531, Türkiye
E-posta: eolcay@metu.edu.tr

Yazar Notu: Yazarlar, veri toplamadaki katkıları nedeniyle Dr. Leman Pınar Tosun'a ve Dr. Selen İmamoğlu'na teşekkür eder.

Özgünlük (“authenticity”) veya kişinin kendine karşı sahte değil de dürüst olmasının tüm insanlar için önemli olduğu düşünülebilir. Nitekim, gerek varoluşsal ve humanist gerekse psikodinamik psikoloji yaklaşımlarında, özgünlüğe ilişkin bireysel farklılıklar, kişilerin psikolojik iyilik halinin (“well-being”) önemli bir göstergesi olarak kabul edilir (May, 1981; Rogers, 1980; Yalom, 1980). Ancak, kültürle ilgili psikoloji literatürü, kişilerin davranışlarının, tercihlerinin, yönelimlerinin, kısaca psikolojik işleyişlerinin, içinde yaşadıkları kültürde yaygın olan inanç ve beklentilerden veya kültürel göstergelerden de etkilenebildiğine işaret etmektedir (Triandis, 1995). Benlik gelişimini ve sosyal davranışları anlamakta en yaygın olarak kullanılan kültürel göstergelerden biri bireycilik-toplulukçuluk (B-T, “individualism-collectivism”) olarak özetlenen (değerler, beklentiler, idealler, çocuk yetiştirme örüntüleri, sosyal kurgular gibi) geniş kapsamlı farklılıklar kümelemesidir (Oyserman, Coon ve Kummeler, 2002; Triandis, 1989). İlgili kültürlerarası psikoloji literatürüne göre, “ben/diğer” boyutu B-T sınıflamasında önemli bir rol oynar (Markus ve Kitayama, 1991; Singelis, 1994; Triandis, 1989). Buna göre, bireyci kültürlerdeki insanların kendi-odaklı (veya kendiyile ve kendini gerçekleştirmeyle ilgili), toplulukçu kültürlerdekiyse diğer-odaklı (veya sosyal ahengi kollamakla ilgili) oldukları düşünülmektedir. Yakın ilişkiler alanından bir örnek verecek olursak, bağımsızlığın önemsendiği bireyci toplumlarda sözkonusu ilişkilerin, aslen birbirinden kopuk olan insanların kişisel isteklerine bağlı girişimleriyle oluşturulduğu; diğer yandan bağılaşıklığa dayalı toplulukçu toplumlarda ise sosyal varoluşun kaçınılmaz bir olgusu niteliğinde olan ilişkilerin karşılıklı yükümlülüklerle sürdürüldüğü varsayılmaktadır (Adams, 2005; Adams, Anderson ve Adonu, 2004). Sonuç olarak, bireyci yönelimdeki kişiler daha “özgün” veya kendi öz-varlıklarına bağlı ve tutarlı, toplulukçu yönelimdeki insanlar ise çevresel baskılara göre hareket etmeye açık olarak nitelendirilmektedir (örn., Markus, Kitayama ve Heiman, 1996; Suh, 2002).

Dolayısıyla, ilgili literatürde, bireyciliği ve toplulukçuluğu karşıt uçlar gibi ele almayı ve özgünlüğü bireycilikle eşleştirmeyi içeren açık veya örtülü bir varsayım sözkonusudur (İmamoğlu, 2003). Ancak, bildiğimiz kadarıyla toplulukçu kabul edilen kültürlerde özgünlük pek incelenmemiş; mevcut bir çalışmada da özgünlüğün iyilik hali üzerindeki etkisinin kültürel benlik kurgularından bağımsız olduğuna işaret edilmiştir (Lynch ve Ryan, 2004). Ayrıca ilgili bazı gözlemlerimizden hareketle, “özüne sadık olmanın” toplulukçu ortamlarda da değerli kabul edilebileceğini söyleyebiliriz; örneğin, toplulukçu özellikler gösteren geleneksel Türk kültürünün (Hofstede, 2001) önemli düşünürlerinden olan Mevlana Celaleddin Rumi’nin

“*Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol*” öğütü, yalnız Mevlevi veya Sufi yaklaşımında olanlar arasında değil, geniş halk kesimlerinde saygıyla anılır. Diğer bir örnek olarak verebileceğimiz onbirinci yüzyıl Doğu düşünürlerinden Ömer Hayyam, şirlerinde ısrarla kendini bilmenin önemini vurgularken bir dördlüğünde de şöyle seslenir:

Sen sofusun, hep dinden dem vurursun;

Bana da sapık, dinsiz der durursun.

Peki, ben ne görünüyorsam oyum:

Ya sen? Ne görünüyorsan o musun?

(Hayyam, 2010, s. 30).

Bu doğrultuda, gerek günlük yaşantılarda gerekse dinin özüne ilişkin öğretilerde “özü sözü bir olmak” önemli bir değer olarak nitelendirilir. Tabii ki bu tip öğütlerin veya deyişlerin bulunması, ülkemizdeki insanların günlük davranışlarını bu ilkelere göre yönlendirdiği anlamına gelmemektedir. Ancak yine de anılan türde atıfların varlığı, özgünlüğün, toplulukçu kökenden gelen insanların da en azından bazılarının önemsendiğine işaret edebilir.

Yukarıda değinildiği gibi, ilgili sınıflandırmalarda Türkiye, B-T boyutunda toplulukçuluğun ortaya yakın tarafında yer alan bir ülke olarak nitelendirilmektedir (Hofstede, 2001). Nitekim ilgili çalışmalarda, örneğin, İsveç gibi daha bireyci olan ülkelere kıyasla ülkemizde insanlararası sosyal bağların çok daha yoğun ve güçlü olduğuna işaret edilmektedir (İmamoğlu ve İmamoğlu, 1992; İmamoğlu, Küller, İmamoğlu ve Küller, 1993). Bu doğrultuda mevcut çalışmadaki ilk amacımız, Kernis ve Goldman (2006) tarafından bireyci bir ortamda geliştirilmiş, yeni bir özgünlük modelinin geleneksel olarak toplulukçu özelliklere sahip olan ülkemiz ortamında ne derece geçerli olduğunu sınamaktır.

Çalışmada ayrıca özgünlükle ilgili olarak kültürel ve temel benlik yönelimleriyle alakalı toplum içi farklılıkları da incelemeyi amaçladık. İlgili B-T literatüründe, genellikle, kültürlerin kendi içlerinde adeta homojen olduğu varsayılmaktadır. Ancak son yıllarda birçok psikolog, kültürel farklılıkların belirli bir toplumdaki tüm insanların doğal olarak sahip olduğu özellikler gibi ele alınmasına karşı çıkmaya; kültüriçi farklılıkların daha çok dikkate alınması gerektiğini vurgulamaya başlamıştır (örn., Bandura, 2001; İmamoğlu, 2003; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2006; 2007; Matsumoto, 1999; Neff, 2003; Takano ve Osaka, 1999). Belirli bir toplumda yaşayan insanların oradaki kültürel bakış açısını ne derece içselleştirecekleri otomatik bir süreç olmayıp, kültürel, sosyal-yapısal ve kişilik sistemlerinin etkileşimine bağlıdır (Geertz, 1973a, 1973b). Nitekim, yeni çalışmalarda kişilerin kültürel yönelimlerine, benlik tiplerine ve sosyoekonomik seviyelerine (SES) bağlı olarak sistematik toplum içi farklılıklar gözlemlendiğine işaret edilmektedir (İmamoğlu ve

Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007). Ayrıca İmam-oğlu'nun (2009a) belirttiği gibi, bir kültürde vurgulanan (insanla veya insanlararası ilişkilerle ilgili) anlayışların içeriği bakımından da çeşitlilik ve farklılıklar gözlenebilir; örneğin, yakın ilişkilerle ilgili olarak Türk kültüründe bir yandan *hatır* sözcüğü ile özetlenen (ve içselleştirilmesi beklenen) sosyal yükümlülükler vurgulanırken (örn., “Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır”; “Hatır için çığ tavuk yenir” gibi), diğer yandan hem temkinli bir ikircilik (“cautious ambivalence”, Adams, 2005) ifade edilir (örn., “Güvenme dostuna, saman doldurur postuna”; “Akrabanın akrabaya akrep etmez ettiğini”), hem de özellikle *gönül* sözcüğüyle özgür seçim ve davranışların kaçınılmazlığı (örn., “Gönül fermanın dinlemez”; “Evladı ben doğurdum amma gönlünü ben doğurmadım”) vurgulanır. Bu doğrultuda kültürel farklılıkların çoğu kez nitelikten ziyade bir derece meselesi olarak ele alınmaları uygun olabilir (İmam-oğlu, 2009a).

Mevcut araştırmada toplum içi farklılıklar bağlamında öncelikle, özgünlük ile cinsiyet ve kültürel B-T yönelimleri arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçladık. Asıl amacımız ise özgünlük ile katılımcıların benlik yapılarında gözlenen kendileşme ve ilişkililik yönelimleri arasındaki bağlantıları araştırmaktır. Kendileşme ve ilişkililik yönelimlerini, Dengeli Bütünleşme ve Ayırma-Ayrışma (Denge) Modeli¹ (İmam-oğlu, 1995; 1998; 2003) çerçevesinde ele aldık. İleride değinildiği gibi, Denge modelinde, kendileşme ve ilişki boyutlarındaki “benlik yönelimlerinin”, geniş kapsamlı “kültürel yönelimler” niteliğinde olan B-T ile eşanlamı olarak kabul edilmemesi gerektiği savunulur. Aşağıda önce Kernis ve Goldman'ın özgünlük modeli ile İmam-oğlu'nun Denge modeli kısaca açıklanmakta; ardından araştırmanın hipotezleri sunulmaktadır.

Kernis ve Goldman'ın Çok-Ögeli Özgünlük Modeli

Kernis ve Goldman (2006) özgünlüğü, “kişinin günlük yaşamını, hiç engellenmeksizin gerçek veya özbenliğine göre sürdürebilmesi” (s. 294) olarak tanımlarlar. İlgili kavramsallaştırmaları, özgünlüğün birbirinden ayırıldilebilen ama birbiriyle bağlantılı dört temel öğeden oluştuğunu önerir. Söz konusu öğeleri farkındalık (“awareness”), yansızlık (“unbiased processing”), özgün davranış (“authentic behavior”) ve ilişkisel özgünlük (“relational authenticity”) olarak nitelendirirler.

Farkındalık, kişinin olumlu veya olumsuz özellikleri hakkında bilgi sahibi olması ve kendini kabul etmesiyle; kısaca kendinin farkında olmasıyla, kendini bilmesi veya tanımasıyla alakalıdır. Kernis ve Goldman'a (2006) göre, kişinin çelişkili bazı özelliklerinin farkında olması onun tutarsız bir benlik-yapısına sahip olduğu anlamına gelmez; aksine çok-yönlü bir benlik kavramına işaret edebilir. Farkındalık, ayrıca, kişinin kendiyile ilgili amaçları, duyguları ve inançları hakkındaki kavrayışını arttırmaya yönelik güdülerini de kapsar.

Yansızlık ögesi, benlik bilgilerinin tarafsız şekilde işlenmesi ile alakalıdır. Bu öge de kişinin kendiyile ilgili olumlu ve olumsuz özellikleri çarpıtmadan, reddetmeden, gözardı etmeden veya abartmadan nesnel şekilde ele alabilmesini ve kabullenebilmesini içerir. Dolayısıyla, sözkonusu olan yansızlık, kendine yontucu yanlışlıklardan veya ilüzyonlardan göreceli olarak uzak olabilmeyi yansıtır. Kendine yontucu yanlışlıkların ve ilüzyonların psikolojik iyilik hali üzerindeki etkisi, psikolojinin tartışmalı konularındandır. Şöyle ki, bazı psikologlar olumlu benlik-ilüzyonlarının yüksek güdülenme, başarı ve iyilik hali gibi olumlu psikolojik sonuçlarla bağlantılı olduğuna işaret etmektedir (bu konuda bir tarama için bkz., Taylor ve Brown, 1988). Öte yandan diğer bazı psikologlar ise kendini-yüceltici insanların narsist eğilimler gösterdiğine ve uyum sorunları yaşadıklarına işaret ederek ilk yaklaşımı sorgulamaktadırlar (örn., Colvin ve Block, 1994; Colvin, Block ve Funder, 1995). İlk görüşe karşıt olarak Kernis ve Goldman da (2006; Kernis, 2003a; 2003b) benlikle ilgili gerçekçi bir anlayışa sahip olmanın, olumlu ama doğru olmayan benlik-ilüzyonlarına kıyasla (en azından uzun vadede) daha sağlıklı olduğunu savunur. Bununla birlikte, benlik bilgilerini yansız işlemeye çalışan insanların kendilerine karşı aşırı eleştirel ve katı olmadıklarına; bilakis kendilerine karşı dengeli ve Neff'in (2003) ifadesiyle adeta bir benlik-şefkatiyle (“self-compassion”) yaklaştıklarına dikkat çekerler. Diğer yandan Avolio ve Gardner (2005) de bilişsel sistemin işleyişiyle ilgili çalışmalar (bkz. Fiske ve Taylor, 2008) çerçevesinde, kişinin kendine karşı tamamen yansız olmasının güçlüğünden hareketle, bu boyutu birçok perspektif ele alan dengeli bir yaklaşım şeklinde anlamının daha uygun olacağını önermişlerdir.

Özgünlüğün davranışsal boyutu, kişinin ödül kazanmak, cezadan kaçınmak veya birilerinin hoşuna git-

¹ Dengeli Bütünleşme ve Ayırma-Ayrışma Modeli, 1990'lı yıllardaki Türkçe yayınlarda Dengeli Ayrışma-Bütünleşme Modeli olarak adlandırılmış; ancak 2000'li yıllarda, hem duygusal yönelimin gelişimsel olarak önceliği olduğu varsayılarak “bütünleşme” sözcüğü öne alınmış, hem de “ayrışma” sözcüğünün, modeldeki kullanımdan farklı olarak bazı çevrelerde “ilişkisel ayrıklık, kopukluk” anlamında da kullanılmaya başlanmasının yaratabileceği karışıklığı önleyebilmek amacıyla, Türkçe yayınlarda “ayrışma” sözcüğü, “ayırma” sözcüğü ile birlikte kullanılmaya başlanmıştır; çünkü mevcut makalede de açıklandığı gibi, modelde kullanıldığı şekliyle ağırlıklı olarak içsel yöneliş ve kavrayış ile alakalı olan ayırma-ayrışma yönelimi, ilişkisel kopuktan bağımsız nitelikte bir boyuttur.

mek için “sahte” şekilde değil, kendi değerleri, gereksinimleri ve tercihleri doğrultusunda davranmasıyla alakalıdır. Kişinin kendini içinden geldiği gibi ifade etmesinin ciddi bazı olumsuz sonuçlarının olabileceği durumlarda ise Kernis ve Goldman (2006), özgün kişinin çevre baskılarına körükörüne itaat yerine en azından gerçek benliği ile çevre gerekleri arasındaki uygun-suzluğun farkında olmasının bekleneceğini savunurlar.

Nihayet özgünlüğün ilişkisel ögesi ise kişinin ilişkilerinde sahte değil, açık, içten ve gerçek olmasıyla alakalıdır. Hatta Avolio ve Gardner (2005) bu boyutun *ilişkisel şeffaflık* (“relational transparency”) olarak düşünülmesinin özgün kişiler arasındaki açık ve şeffaf ilişkiyi daha iyi yansıtabileceğini önermişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak Harter ve arkadaşları da (1997) özgün kişilerin yakın ilişkilerinde kendilerine odaklı bir özerklik yerine özerklik ile ilişkililiğin dengelendiği bir ilişki yönelimi benimsediklerine işaret etmektedirler. Bu hususa Denge modeli kapsamında ileride tekrar değinilecektir.

Kernis ve Goldman (2006), çok ögeli hiyerarşik kavramsallaştırmalarını sınamak amacıyla yaptıkları araştırmalarında, özgünlüğün dört ilk-düzye faktörden oluşan üst-düzye bir kurultu olduğunu destekleyen bulgular elde etmişlerdir. Yukarıda değindiğimiz gibi, özgünlüğün öğelerinin birbiriyle bağlantılı ama ayrı nitelikte olduğu savunulmaktadır; çünkü kuramsal olarak bir kişinin bazı öğelerde özgün olup, diğerlerinde olmayabileceğinin mümkün olduğu önerilmektedir. İlgili tarama makalelerinde sundukları çalışmalarla, Kernis ve Goldman (2006), özgünlüğün, genel yaşam farkındalığı (“mindfulness”), daha uyumlu başetme stratejileri kullanma, kendine değer verme, benlik-kavramı netliği, kimlik bütünleşmesi, hazza ve psikolojik gelişmeye dayalı iyilik hali, düşük sözel savunmacılık ve yüksek ilişki memnuniyeti gibi çeşitli değişkenlerle olumlu yönde bağlantılı olduğunu göstermişlerdir. Benzer şekilde Harter ve arkadaşları (1996) da özgünlüğün yüksek benlik-saygısı, olumlu duygulanım ve neşe ile bağlantılı olduğunu rapor etmişlerdir. Özgünlük ayrıca hazza ve psikolojik gelişmeye dayalı iyilik hallerinin yanı sıra dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, açıklık ve düşük nevrozizm gibi kişilik özellikleriyle bağlantılı bulunmuştur (Wood, Linley, Maltby, Baliousis ve Joseph, 2008). Benzer şekilde, özgünlük ile yakın ilişkiden memnuniyet arasında gözlenen olumlu bağlantının cinsiyet, benlik saygısı, kaygı, bağlılık düzeyi gibi değişkenler kontrol edildikten sonra da geçerli olduğu (Lopez ve Rice, 2006); diğer yandan, yakın ilişkilerinde kendi gereksinimleri doğrultusunda değil, sorun çıkarması için dış etkenler doğrultusunda hareket eden ve kendi olamadığını hisseden kişilerin depresyon düzeylerinin yüksek, öz-saygılarının ise düşük olduğu rapor edilmiştir (Neff ve Harter, 2002). Bu bulgularla tutar-

lı olarak, kişinin farklı rollerinde kendi gibi hissedebilmesinin yalnız psikolojik uyumu ile değil, fiziki sağlığı ile de ilişkili olduğu (Sheldon, Ryan, Rawsthorne ve Iardi, 1997); kişiliğinin farklı rolleri arasında değiştiğini hissedenlerin ise öz-saygılarının ve iyilik hallerinin daha düşük olduğu; kendilerini daha az özgün, daha kaygılı ve depresif hissettikleri bulunmuştur (Bettencourt ve Sheldon, 2001; Roberts ve Donahue, 1994; Sheldon ve ark., 1997). Özetle, bireyci ABD bağlamında yapılan çalışmalar özgünlük modelini görgül olarak destekleyici niteliktedir.

Denge Modeli

Denge Modeli’nde (İmamoğlu, 1995; 1998; 2003), kişinin kendileşmesi ve ilişkili olması Batı literatüründe çoğu kez varsayıldığı gibi (bkz. İmamoğlu, 2003), birbirine zıt değil, bilakis birbirini tamamlayıcı (“complementary”) nitelikte bağımsız iki yönelim olarak ele alınır. İmamoğlu’nun (1987) Batı’da ideal olarak benimsenen bağımsız benlik modeline alternatif olarak 1980’lerde önerdiği “hem etkin hem de bağlaşıklık” olma (“agentic-interdependence”, s. 144) düşüncesine dayanan Denge modelinin temelinde, doğal düzenin, “ayrışmış öğelerin karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bütünleşmesiyle ortaya çıkan” dengeli bir sistem oluşturduğu varsayımı bulunur (İmamoğlu, 1995, s. 48). Bu ön-kabulden hareketle, kişilerin hem sahip oldukları özü farkedecek ve ortaya çıkaracak şekilde *kişisel ayırdetme-ayırışma* (“intrapersonal differentiation”), hem de *kişilerarası bütünleşme* (“interpersonal integration”) gereksinimlerine sahip oldukları önerilir (İmamoğlu, 2003). Kişinin benlik gelişimini özü ayırdetmeye (kavramaya veya ortaya çıkarmaya) yönelik olarak içsel motivasyonla sürdürme ve diğerleriyle ilişkili olma yönelimleri, yukarıda değinildiği gibi, dengeli bir benlik sisteminin birbirini tamamlayıcı, farklı alt-süreçlerini oluşturur.

Kişilerarası bütünleşme yöneliminin üst ve alt uçları sırasıyla *ilişkili* ve *kopuk* olarak nitelendirilir. Diğer yandan, kişisel ayırdetme-ayırışma yöneliminin üst ve alt uçları ise *kendileşme* ve *kalıplaşma* olarak adlandırılır. Kendileşme, kişinin özünü (içten düşünce, potansiyel, ilgiler gibi) ayırdedici (idrak edici, ortaya çıkarıcı ve dolayısıyla ayırıştırıcı) şekilde kendi iradesiyle öze-odaklı olarak gelişme ve davranma yönelimine; kalıplaşma ise, dış-odaklı beklentiler, kontroller veya kalıplar doğrultusunda gelişme ve davranma eğilimine işaret eder.

Söz konusu kişisel ve kişilerarası yönelimlerin birbirinden bağımsız olduğunu öneren Denge modeline göre, herhangi bir kişinin bu boyutlarda yüksek veya düşük puanlar alabilmesi mümkündür. Dolayısıyla, model, söz konusu boyutlarda alınabilecek yüksek veya düşük puanların birleşimlerinden oluşan dört benlik ti-

pi (ve onlara paralel dört aile/ortam tipi) önerir (*kopuk-kalıplaşmış* veya *denge* tip, *kopuk-kendileşmiş* veya *ayrışık* tip, *ilişkili-kalıplaşmış* veya *bütünleşik* tip, ve *ilişkili-kendileşmiş* veya *dengeli* tip; önerilen benlik ve ortam tipleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız İmamoglu, 2003; İmamoglu ve İmamoglu, 2010). Önerilen benlik tiplerinden yalnız ilişkili-kendileşmeye dayalı olanı *dengeli* kabul edilir çünkü modelde optimal psikolojik işleyiş için, anılan benlik yapısında olduğu gibi, her iki temel gereksinimin de tatmin edilebilmesinin gerekli olduğu önerilmektedir. Bu noktada dikkat edileceği gibi, modelde “denge” kavramı, ilgili parçaların veya öğelerin birbirine denkliği (veya muvazene) anlamında değil, ahenkli, uyumlu veya tatminkar şekilde yerleştirilmeleri anlamında kullanılmaktadır (İmamoglu ve İmamoglu, 2007). Aksi halde her iki yönelimde yüksek puan almak kadar düşük puan almanın da denklik anlamında bir denge durumu olarak düşünülmesi gerekebilirdi.

Modeli sınamak amacıyla Türkiye, ABD ve Kanada örnekleriyle yürütülen görgül çalışmalar, modelin, kendileşmenin ve ilişkili olmanın birbirinden ayrı boyutlar olduğuna ve önerilen dengeli benlik tipinin psikolojik işleyiş bakımından (özellikle dengesiz tiplerle kıyaslandığında) optimal olduğuna dair savlarını destekleyici sonuçlar vermiştir (Gezici ve Güvenç, 2003; Gündoğdu ve İmamoglu, 2008; İmamoglu, 1998, 2003; 2009b; İmamoglu ve Beydoğan, baskıda; İmamoglu ve Güler-Edwards, 2007; İmamoglu ve İmamoglu, 2007, 2010; İmamoglu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004, 2006, 2007; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoglu, 2008; Kurt, 2002; Tosun, İmamoglu ve İmamoglu, 2009; Turan, 2007; Yalçındağ ve İmamoglu, 2009). Söz konusu araştırmalar, modelin öngördüğü şekilde, ilişkili olmak ile kendileşmenin birbirinden niteliksel olarak farklı değişken alanlarıyla bağlantılı olduğuna da işaret etmektedir; örneğin, ilişkili olmak, algılanan anne-baba sevgisi-kabulü, anne-babayla algılanan yakınlık, algılanan ilişki desteği, kendinden, aileden, evliliğinden ve genel olarak hayatından memnuniyet, olumlu kendi ve diğer modelleri, güvenli bağlanma, olumlu gelecek beklentisi, kendine güven, ve düşük sürekli kaygı gibi niteliksel olarak duygu-ağırlıklı değişkenlerle bağlantılı bulunmakta; diğer yandan kendileşmenin ise kavrama ve araştırma gereksinimi, merak, belirsizliğe tolerans, düşük maddiyatçılık, algılanan özerklik ve özerklik desteği gibi öze-odaklı güdusel değişkenlerle bağlantılı olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla, ayırdetme-ayırışma süreci genel anlamda, öze-odaklı kavrayış veya idrak ile ilgili içsel-bilişsel bir sürece, bütünleşme ise duygusal-ilişkisel bir sürece işaret etmektedir. Sonuç olarak, Denge modelinin, ilişkili-kendileşmiş veya dengeli benlik yapısının psikolojik işleyiş bakımından optimal olduğuna dair savı, görgül olarak da desteklenmektedir.

Yukarıda belirtilen çalışmalarla tutarlı olarak, Denge modeli, kendileşme ile ilişkili olmanın birbirine karşıt olduğuna dair örtülü varsayımı sorgulayan diğer görgül çalışmalarca da desteklenmektedir (örn., Bell ve Bell, 2009; Bell ve ark., 2007; İmamoglu, 1987; Karadayı, 1998; Li, 2002; Oyserman ve ark., 2002; Ryan ve Lynch, 1989). Model ayrıca, gerek Bağlanma Kuramı'nın (Ainsworth, 1972; Bowlby, 1988) ve Kendi-Belirleme Kuramı'nın (Ryan ve Deci, 2000) temel savlarıyla, gerekse (önemli kuramsal farklılıklara karşın) ilişkinin ve kendileşmenin (veya özerkliğin) ayrı boyutlar olarak önemini vurgulamaları bakımından diğer bazı kuramsal yaklaşımlarla da tutarlıdır (örn., Guisinger ve Blatt, 1994; Kağıtçıbaşı, 2005; Ng, Ho, Wong ve Smith, 2003; Raeff, 1997; ilgili bir tartışma için bkz., İmamoglu, 2003; İmamoglu ve İmamoglu, 2010). Aşağıda, Denge modelinin, B-T gibi iki-kutuplu benlik tiplerini ile olan bazı farklılıkları ve bağlantıları ele alınmaktadır.

Denge Modelinin B-T Kavramsallaştırması ile İlişkisi. Yukarıda açıklandığı gibi Denge modeli, özellikle kültürlerarası psikoloji literatüründe yaygın olarak kullanılan, B-T yaklaşımından veya benzer nitelikteki diğer iki-kutuplu benlik tiplerinden (örn., bağımsızlık-bağlaşıklık gibi, Markus ve Kitayama, 1991) farklıdır. Anılan B-T yaklaşımındaki modellerde kişinin kendileşebilmesi ve bağımsız bir birey olabilmesi için diğerlerinden veya sosyal bağlarından kopmasının gerekli olduğu varsayılır. İmamoglu (2003) sözcüğüne örtülü kabulü *karşıtlık* (“bipolar dichotomy”) varsayımı olarak nitelendirir. Dolayısıyla, kendileşmenin kaçınılmaz olarak diğerlerinden kopmayı gerektirdiği varsayımına dayalı olan B-T kavramsallaştırmasında, kişilerarası ilişki ve kendileşme (veya kişisel etkinlik) boyutları birbirine karıştırılır (İmamoglu, 1987; 1998; 2003). Yukarıda değinildiği gibi, Denge modeline göre ise, kendileşme, kişinin diğer kişilerden uzaklaşmasını gerektiren bir süreç değildir (O nedenle de literatürde yaygın olduğu gibi *diğerlerinden* farklılaşma içeren kişilerarası bir süreç olarak değil, içsel bir süreç olarak tanımlanmaktadır); bilakis, insanlarla gerçekten olumlu duygusal ilişki içinde olmanın, içtenlikle kendileşmeyi zorlaştırmayıp, güçlendireceği varsayılmaktadır; çünkü her iki gereksinimin de tatmin edilebildiği denge durumunda, bu yönelimlerin birbirini *tamamlayıcı* bir işlev göreceği savunulmaktadır (İmamoglu, 1995; 1998; 2003).

Ayrıca, denge modelinin önerdiği kendileşme ve ilişkililik kavramlarından farklı olarak, önceden de değinildiği gibi, B-T birçok öğeden oluşan dünya görüşleri ifade eden genel kurultular şeklinde kavramsallaştırılmaktadır (Oyserman ve ark., 2002). Diğer bir deyişle, B-T çeşitli değerler, tutumlar, normlar, davranış biçimleri, hiyerarşik veya eşitlikçi insan ilişkileri içeren karma-

şik kurultulardır (Singelis, Triandis, Bhawuk ve Gelfand, 1995). Dolayısıyla, çok yönlü kültürel bakış açılarını yansıtan B-T boyutları, Denge modelinin temel benlik yönelimleri niteliğinde olan kendileşme ve ilişkililik kavramsallaştırmasıyla eşdeğer kabul edilmemelidir.

Bununla birlikte, kendileşmenin, bireyciliğin (kopukluk, yarışmacılık gibi özellikler içermeyecek şekilde) öze odaklı olmaya ilişkin bazı öğeleriyle bağlantılı olması beklenebilir. Diğer taraftan, ilişkililik de, toplulukçuluğun (dışa bağımlılık, itaat gibi özellikler içermeyecek şekilde) aileye ve önemli diğerlerine duygusal bağlılığı öngören bazı öğeleriyle bağlantılı olabilir. Nitekim, ilgili görgül çalışmalar, sözkonusu beklentileri desteklemekte; kendileşme ile ilişkililiğin B-T boyutlarıyla kısmen bağlantılı ama psikolojik işleyiş bakımından farklı yönelimler olduğuna işaret etmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007; Tosun ve ark., 2009).

Ayrıca, B-T gibi kültürlerarası farklılıkları vurgulayan modellerden farklı olarak Denge modeli çerçevesinde, kültürün adeta belirli bir toplumdaki herkesin giydiği bir “üniforma” gibi kavramsallaştırılmasına karşı çıkılarak, kültüriçi farklılıklar vurgulanmakta; ve kültürler arasında modelce önerilen benlik tipleriyle ilgili benzer örüntülerin gözlenebileceği savunulmaktadır (örn., İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2006; 2007).

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri şöyle ifade edilebilir:

Hipotez 1. Önceden değindiğimiz özgünlükle ilgili atıfların ilkemiz insanları tarafından ne oranda davranışlarını yönlendiren ilkeler olarak benimsendiğine ilişkin görgül veri bulunmamaktadır. Bununla birlikte, önceden de belirtildiği gibi, sözkonusu atıfların varlığı bile en azından kuramsal olarak özgünlüğün toplulukçu ortamlarda da önemsenebileceğinin bir işareti olarak kabul edilebilir. Bu doğrultuda Kernis (2003a), özgünlük modelinin genel olarak “kişinin psikolojik uyumunda ve iyilik halinde benlik anlayışının önemi” üzerinde durduğunu; bu açıdan “temel vurgusunun bireyci olduğunu”; bununla birlikte, önerilen ilişkiyel özgünlük ögesi vasıtasıyla “özgünlüğün yakın ilişkiler bağlamındaki öneminin” de vurgulandığını belirtmiştir (s. 18). Dolayısıyla, özgünlük kavramsallaştırmasının ilişkiyel veya toplulukçu benlik kurguları gibi benliği farklı yönleriyle ele alan yaklaşımlarla da uyumlu olabileceği görüşünü iletmiştir. Nitekim, önceden de değindiği gibi, ABD, Çin ve Rusya’da katılımcılarla yapılan bir çalışmada, özgünlüğün iyilik hali üzerindeki etkisinin kültürel benlik kurgularından bağımsız olduğuna işaret eden bulgular rapor edilmiştir (Lynch ve Ryan, 2004).

Bu çerçevede özgünlüğün anlamlı bir varoluş için önemli genel bir nitelik olduğu varsayımından hareket-

le (Rogers, 1980; Yalom, 1980), Kernis ve Goldman’ın bireyci bir ortamda geliştirdikleri çok öğeli hiyerarşik özgünlük modelinin, geleneksel olarak toplulukçu yapıdaki Türkiye ortamından seçilmiş katılımcılar için de geçerli olacağını beklemekteydik.

Hipotez 2a ve 2b. Özgünlüğün insanın varoluşu ve etkinlikleri bakımından önemli olduğu varsayımından hareketle, hem bireyci hem de toplulukçu bakış açılarının, özgünlüğün bazı öğeleriyle bağlantılı olması beklenebilir. Önceden değinildiği gibi, birey-odaklı bireyci yaklaşımda, kişinin kendiyile ilgili özelliklerin araştırılması ve bilinmesi önemsenir (Markus ve Kitayama, 1991; Markus, Kitayama ve Heiman, 1996); dolayısıyla, bireyci yönelimin özgünlüğün farkındalık ögesiyle bağlantılı olması beklenebilir. Diğer yandan, toplulukçu kültürlerde gözlenen kendini eleştirmeye yönelik yaklaşımlardan (örn., Heine, Takata ve Lehman, 2000) farklı olarak bireyci ortamlarda, kişilerin benlik algıları olumlu yönde yanlılık gösterebilmekte; ve bu tür kendini yüceltici eğilimlerin bazı bakımlardan yararlı olabileceği savunulmaktadır (örn., Taylor ve Brown, 1988). Bu doğrultuda, bireyci yönelimin kendine-yontucu yanlılıklar ve ilüzyonlarla bağlantılı olduğuna işaret eden sözkonusu bulgulardan hareketle, özgünlüğün benlik bilgilerinin yansız işlenmesini öngören ögesiyle olumsuz bir bağlantı göstermesi beklenebilir. Diğer yandan, bireyciliğin ilişkililikten ayrı olarak ele alınmasının gereğine işaret eden araştırma bulguları (örn., İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2007; Kashima ve ark., 1995; Oyserman ve ark., 2002) doğrultusunda, bireyci yönelimin ilişkiyel özgünlük ögesinden bağımsız olmasını öngörmüştük. Bireyci yönelimin özgünlüğün davranışsal ögesi ile bağlantısı konusunda ise herhangi bir öngöründe bulunamamıştık çünkü bireyci yönelimde olanların bir yandan gerçek benlikleri doğrultusunda hareket etme eğilimi göstermeleri, diğer yandan yukarıda değinildiği gibi, kendini-yüceltme yönünde sahte davranışlar sergilemeleri de beklenebilir.

Önceden değinildiği gibi, toplulukçu bakış açısı da hem kişilerin yaşamlarını dürüstlük ve içtenlikle sürdürmelerini, hem de sosyal ahengi kollayacak şekilde sosyal gereklere uyum sağlamalarını önemseyebilmektedir. Bu çerçevede özgünlüğün yordanmasında o iki vurgunun birbirinin etkisini genel olarak ortadan kaldıracığını; ancak toplulukçu yönelimin kişinin ilişkilerinde yapay değil içten, dürüst ve sadık olmasına atfettiği önem doğrultusunda (örn., “Dost acı söyler” atasözünde özetlendiği gibi), diğer öğelerden farklı olarak toplulukçu yönelimin ilişkiyel özgünlük ögesiyle bağlantılı olmasının beklenebileceğini düşünmekteydik.

Özetle, bireyci yönelimin özgünlüğün farkındalık ögesini olumlu, yansızlık ögesini olumsuz yönde yordamasını (Hipotez 2a); toplulukçu yönelimin ise yalnız

ilişkisel özgünlük ögesini olumlu yönde yordamasını beklemekteydik (Hipotez 2b).

Hipotez 3a, 3b ve 3c. Denge modeli çerçevesinde kendileşme ve ilişki yönelimlerinin özgünlüğün tüm ögelerini ve dolayısıyla genel özgünlüğü olumlu yönde yordamasını beklemekteydik. Önceden değinildiği gibi, Denge modeli kendileşmeyi ve ilişkililiği, sırasıyla benlik gelişiminde ve kişilerarası ilişkilerde özgünlüğü vurgulayan temel yönelimler olarak ele alır. Bu doğrultuda, kendileşme, kişinin psikolojik dünyasını içtenlikle kavrama çabaları yoluyla özbenliğini keşfetme, ortaya çıkarma süreci olarak düşünülmektedir. Nitekim, yukarıda değinildiği gibi Denge modelini sınamak amacıyla yapılan çalışmalarda, kendileşme yönelimi, araştırma-keşfetme ile ilgili değişkenlerle (örn., keşfetme güvenliği, kavrama gereksinimi, belirsizliğe tolerans gibi) bağlantılı bulunmuştur (İmamoğlu, E. O. ve İmamoğlu, S., 2010; İmamoğlu, S. ve İmamoğlu, E. O., 2008). Bu bulgulara paralel olarak, Kernis (2003a) özgünlük literatüründen hareketle, özgün kişinin yaşam deneyimlerine açık olmasının, belirsizliğe tolerans gösterebilmesinin ve olaylar karşısında belirlenmiş kalıpların sağladığı kolaylıklardan yeni, yaratıcı bir duruş sergileme özgürlüğünü hissedebilmesinin önemine değinir. Dolayısıyla, benlik gelişimini dış beklentiler doğrultusunda kalıplaşma yoluyla değil, özü araştırmaya, kavramaya ve potansiyelini gerçekleştirilmeye yönelik olarak sürdürmeye çalışmanın, diğer bir deyişle kendileşmenin, özgünlüğün tüm boyutlarıyla (özelliklerinin farkında olmak; benlik bilgilerini yansız şekilde işleme; kendi değerleri, tercihleri doğrultusunda davranmak ve yakın ilişkilerinde içten olmak ile) bağlantılı olmasını beklemekteydik (Hipotez 3a).

Benzer şekilde, Denge modeline göre ilişki yönelimi, pozitif duygulanımda özgünlüğe işaret etmektedir. Nitekim ilgili çalışmalar, ilişki yöneliminin bağlanma güvenliği gibi olumlu duygulanım ifade eden değişkenlerle bağlantılı olduğunu göstermiştir (İmamoğlu, E. O., ve İmamoğlu, S., 2007; 2010; İmamoğlu, S., ve İmamoğlu, E. O., 2008). Bu doğrultuda, kopuk değil de ilişkili bir yönelime sahip olan kimselerin, sosyal yaşamlarında kendilerine ve diğerlerine karşı daha açık ve içten olmalarının beklenebileceğini; dolayısıyla, olumlu duygulanım ile bilişsel ve sosyal süreçler arasındaki olumlu bağlantılara işaret eden bulguları (örn., Fredrickson, 2001; Isen ve Reeve, 2005; Watson, 2005) da dikkate alarak, ilişki yöneliminin özgünlüğün tüm ögelerini yordayacağını öngörmüştük (Hipotez 3b).

Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, ilgili çalışmalarda Denge modelinin, kendileşme ve ilişki yönelimlerinin, geniş kapsamlı kültürel bakış açılarına ilişkin B-T yönelimleriyle bağlantılı, ama onlardan farklı olduğuna dair savı desteklenmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007). Bu doğrultuda, ken-

dileşme ve ilişki yönelimlerinin özgünlük üzerindeki katkılarının, sözkonusu kültürel B-T yönelimlerininkinden bağımsız olacağını öngörmüştük (Hipotez 3c).

Cinsiyet ile İlgili Beklentiler. Yukarıda sıralanan hipotezlerin hem kadınlar hem de erkekler için geçerli olmasını beklemekteydik. Aslında kadınların erkeklerle kıyasla daha ilişkisel olduğuna işaret eden ilgili çalışmalar çerçevesinde (örn., Cross ve Madson, 1997; Gabriel ve Gardner, 1999; Gilligan, 1982; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006), kadınların sosyal ilişkilerinde daha özgün olmaları düşünülebilir. Aşağıda belirtilen analizlerde cinsiyet etkisinin incelenmesine rağmen, cinsiyet farklılığının yordamadığı Özgünlük ve Denge modelleri doğrultusunda cinsiyet ile ilgili herhangi bir hipotez geliştirilmemiştir.

Yöntem

Katılımcılar

Çalışmaya Ankara ve İstanbul'daki iki ayrı üniversitenin farklı bölümlerinden toplam 341 öğrenci (205 erkek; 136 kadın; $Ort_{yas} = 20.25$, $S = 1.64$, aralık = 17-30 yaş) katılmıştır. Ailelerinin eğitim düzeyi ve baba mesleği dikkate alındığında, katılımcıların çoğunluğunun orta ve ortanın üstü sosyoekonomik seviyedeki (SES) ailelere mensup olduğu söylenebilir. Şöyle ki, katılımcıların babalarının % 62'si üniversite ve üstü, % 24'ü ise lise mezunudur (Bu oranlar anneler için, sırasıyla, % 39 ve % 35'tir). Benzer şekilde, babaların % 51'inin orta (memur, subay, esnaf gibi), % 34'ünün ise ortanın üstü (üst düzey bürokrat, serbest meslek, tüccar gibi) SES olarak kabul edilen meslek gruplarında yer aldıkları saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Özgünlük Ölçeği. Özgünlük ve özgünlüğü oluşturan bileşenlerin ölçümü için, Kernis ve Goldman'ın (2006) 45 maddelik özgünlük ölçeğinin yazarlar tarafından Türkçeye uyarlanmış olan 27 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçeğin maddeleri ve faktör yapısı ile ilgili bilgiler ekte sunulmaktadır. Ekten izlenebileceği üzere, ilgili ölçek, modele uygun olarak dört faktörden oluşmaktadır: İlişkisel özgünlük (8 madde; açıklanan varyans: % 12.62; örn., "Genelde, yakın olduğum kişilerin gerçekte nasıl biri olduğumu anlamalarına çok önem veririm."), yansızlık (7 madde; açıklanan varyans: % 11.47; örn., "Kendimi eleştirel bir gözle değerlendirmek benim için çok zordur."; ters puanlı), farkındalık (6 madde; açıklanan varyans: % 10.95; örn., "Yaptığım şeyleri neden öyle yaptığımı çok iyi biliyorum."), ve özgün davranış (6 madde; açıklanan varyans: % 8.82; örn., "Başkaları beni bu yüzden eleştirse veya reddetse bile kişisel değerlerimle tutarlı davranmaya çalışırım."). Katılımcılar her maddeye ne dere-

ce katıldıklarını 7-basamaklı Likert ölçeği üzerinde belirtmişlerdir. (1 = *Hiç Katılmıyorum*, 7 = *Tamamen Katılıyorum*). Cronbach alfa değerleri yansızlık için .77, ilişkisel özgünlük için .77, farkındalık için .76, özgün davranış için .66 ve genel özgünlük için .84'tür.²

Dengeli Bütünleşme ve Ayrıştırma-Ayrışma Ölçeği. Bu ölçek iki alt ölçekten oluşmaktadır (İmamoğlu, 1998; 2003). Onüç maddeden oluşan Öz-Gelişim alt ölçeği, kişinin gelişim sürecini, ne derece kendi özünü (örn., kendine özgü potansiyelini, ilgilerini gerçekleştirebilmeyi) veya dış beklentileri dayanak olarak sürdürdüğünü ölçmektedir. Örnek maddeler verecek olursak: "Sahip olduğum potansiyeli ve özelliklerimi geliştirip kendime özgü bir birey olmak benim için çok önemlidir"; ve "Herkesin kendi özelliklerini geliştirmeye uğraşması yerine toplumsal beklentilere uygun davranmaya çalışmasının daha doğru olduğu kanısındayım" (ters yönlü). Onaltı maddelik Kişilerarası İlişki alt-ölçeği ise aile ve yakınlarla ilişkiliği ölçer (örn., "Kendimi duygusal olarak aileme çok yakın hissediyorum"; ve "Kendimi yakın çevremden duygusal olarak kopmuş hissediyorum."; ters yönlü). Katılımcılar her maddeye ne derece katıldıklarını 7-basamaklı Likert ölçeği üzerinde belirtmişlerdir. (1 = *Hiç Katılmıyorum*, 7 = *Tamamen Katılıyorum*). Anılan ölçeklerden alınan yüksek puanlar, sırasıyla, kendileşmeyi ve ilişkili olmayı yansıtmaktadır. Geçmiş çalışmalar alt ölçeklerin yüksek iç tutarlık, test-tekrar test güvenilirliği ve yakınsak ve ıraksak geçerliliği olduğunu göstermiştir (örn., İmamoğlu, 2003; İmamoğlu ve Güler-Edwards, 2007; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2006). Bu çalışmadaki Cronbach alfa değerleri Öz-Gelişim alt ölçeği için .78 ve Kişilerarası İlişki alt ölçeği için .88'dir.

Bireycilik ve Toplulukçuluk Ölçeği. Singelis ve arkadaşları (1995) tarafından geliştirilen 32 maddelik bu ölçeğin, İmamoğlu (2004) tarafından uyarlanan Türkçe formu kullanılmıştır. Bireycilik alt ölçeği, yatay ve dikey bireycilikle ilgili 16 maddeden oluşmaktadır (örn., "Ben benzersiz/kendine özgü bir bireyim"; "Diğer insanların benden daha iyi performans göstermelerinden rahatsız olurum"). Toplulukçuluk alt ölçeği de yatay ve dikey toplulukçulukla ilgili 16 maddeden oluşmaktadır (örn., "Grubumun içerisinde uyumu korumaya önem

veririm"; "Genellikle, grubumun yararına, kendi menfaatimi feda ederim"). Yatay ve dikey farklılaşmasıyla ilgili bir hipotezimiz olmadığı için bu çalışmada sadece genel bireycilik ve toplulukçuluk puanları kullanılmıştır. Katılımcılar her maddeye ne derece katıldıklarını 7-basamaklı Likert ölçeği üzerinde belirtmişlerdir. (1 = *Hiç Katılmıyorum*, 7 = *Tamamen Katılıyorum*). Cronbach alfa değerleri bireycilik için .79 ve toplulukçuluk için .73 olarak bulunmuştur.

İşlem

Katılımcılar ölçekleri (bu çalışmanın konusu olmayan diğer ölçeklerle birlikte), Ankara ve İstanbul'daki üniversitelerinde sınıf ortamında doldurmuşlardır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllü tutulmuş ve katılımcılar ölçekleri doldurma karşılığında çalışmaya katıldıkları dersten ek puan almışlardır. Katılımcılardan kimlikleriyle ilgili bilgi istenmemiş ve verilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı ifade edilmiştir.

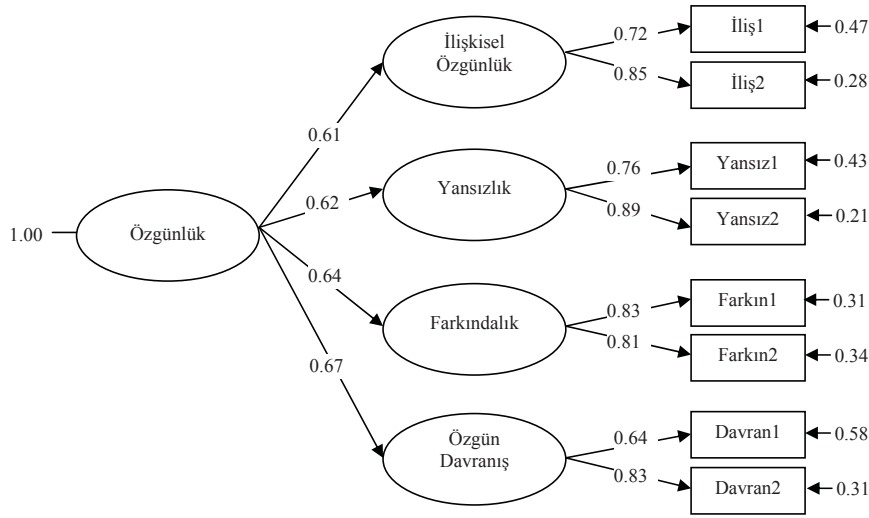
Bulgular

Özgünlük Modelinin Hiyerarşik Çok Boyutlu Faktör Yapısının Sınanması (Hipotez 1)

Kernis ve Goldman'ın (2006) önerdiği özgünlük modelinin hiyerarşik çok boyutlu faktör yapısının geçerliğini sınamak amacıyla özgünlük ölçeğinden elde edilen veriler, LISREL'de (Jöreskog ve Sörbom, 1993) doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılarak incelenmiştir. İlk olarak, Kernis ve Goldman (2006) tarafından önerildiği gibi, özgünlük ölçeğinin her alt ölçeğindeki maddelerden ikiye küme oluşturulmuştur. Bu şekilde madde kümelerinin kullanılması, güvenilirliği daha yüksek ve daha doğru DFA çözümlerine ulaşılmasını sağlamaktadır (Bandalos, 2002; Little, Cunningham, Shahar, ve Widaman, 2002). Analize ilişkin Uyum İyiliği göstergeleri ölçeğin hiyerarşik çok boyutlu faktör yapısını desteklemektedir ($\chi^2(16, N = 341) = 35.03, p < .004$; GFI = .98; AGFI = .94; NFI = .97; CFI = .98; bu göstergelerin ayrıntılı açıklaması için bkz., Tabachnick ve Fidell, 2001). Şekil 1'de gösterilen modeldeki tüm standartlaştırılmış faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .01$).³

² Ölçeğin 45 maddelik formunun Cronbach alfa değerleri de kabul edilir düzeyde olmakla beraber kısa form, uzun forma göre daha tutarlı bir faktör yapısı ve psikometrik özellikler göstermektedir. Kısa form, toplam varyansın % 43.85'ini açıklarken, uzun form toplam varyansın % 35.58'ini açıklamıştır. Bununla birlikte, kısa ve uzun formun alt ölçekleri arasındaki korelasyonlar .87 ve .93 arasında değişmiştir. Nitekim, makalede rapor edilen analizler, uzun formun alt ölçekleri kullanılarak tekrarlandığında da aynı sonuçlar bulunmuştur.

³ Özgünlük ölçeğinin kısa formunun faktör yapısı, sunulan araştırmadakine benzer demografik özelliklere sahip 300 katılımcıdan oluşan ayrı bir örnekte tekrar sınanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, bu makalede rapor edilenlere benzer bulgular elde edilmiştir ($\chi^2(16, N = 300) = 32.32, p < .009$, RMSEA = .06, GFI = .97, AGFI = .94, NFI = .97 ve CFI = .98). Bu analizlerin yapılabilmesi için veri setini bizimle paylaşan Bilge Yalçındağ'a teşekkür ederiz.

Şekil 1. Hiyerarşik Özgünlük Modeline İlişkin Doğrulayıcı Faktör Analizi

Not. Modeldeki katsayılar standartlaştırılmış yüklerdir. Katsayıların tümü en az .01 düzeyinde anlamlıdır; $\chi^2(16, N = 341) = 35.03, p < .004$, RMSEA = .06, GFI = .98, AGFI = .94, NFI = .97, CFI = .98; İliş = İlişkisel özgünlük, Farkın = Farkındalık, Yansız = Yansızlık, Davran = Özgün Davranış.

Sonuçlar, Şekil 1'den izlenebileceği üzere, farkındalık, yansızlık, özgün davranış ve ilişkisel özgünlük alt ölçekleri arasındaki ilişkilerin, üst-düzey özgünlük faktörüne olan ortak bağımlılıkları ile açıklanabileceğini göstermektedir.

Özgünlüğün Yordayıcıları (Hipotez 2-3)

Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki korelasyonlar Tablo 1'de gösterilmiştir. Tablo 1'den izlenebileceği gibi toplulukçuluk, genel özgünlüğün yanı sıra ilişkisel özgünlük ve farkındalık boyutları ile pozitif bağlantılı; bireycilik ise farkındalık ile pozitif, yansızlık ile negatif yönde bağlantılı bulunmuştur. Diğer yandan, ilişkili olmak ve kendileşme yönelimleri özgünlüğün tüm boyutları ile olumlu korelasyon göstermiştir. Cinsiyet bakımından ise kadın olmak ilişkilikte, toplulukçulukta, ilişkisel özgünlükte, özgün davranışta ve genel özgünlükte daha yüksek puan almakla bağlantılı bulunmuştur.

Söz konusu bağlantılar doğrultusunda, farkındalık, yansızlık, özgün davranış, ilişkisel özgünlük ve genel

özgünlük puanlarıyla ilgili veriler üzerinde ayrı regresyon analizleri yapılmıştır. Tablo 2'de gösterildiği gibi, regresyon analizine önce cinsiyet, bireycilik ve toplulukçuluk değişkenleri girilmiştir. Kendileşme ve ilişkilik ise ikinci adımda analize dahil edilmiştir.

Tablo 2'den izlenebileceği gibi, ikinci hipotezimiz doğrultusunda, bireycilik farkındalıkla olumlu, yansızlıkla olumsuz yönde; toplulukçuluk ise ilişkisel özgünlükle olumlu yönde anlamlı ilişki göstermiştir. İlk adımda toplulukçuluk ile genel özgünlük arasında zayıf bir ilişki gözlenmesine rağmen, bu etki ikinci adımda benlik boyutları regresyona girilince anlamlılığını yitirmiştir. Tablo 2'den izlenebileceği gibi, kendileşmenin ve ilişkili olmanın regresyon modeline dahil edilmesi, tüm analizlerde % 5 (farkındalık) ile % 18 (genel özgünlük) arasında değişen istatistiksel olarak anlamlı varyans açıklamıştır. Diğer bir deyişle, üçüncü hipotezimizde belirtildiği gibi, benliğin kendileşme ve ilişki boyutları, birbirlerinden bağımsız olarak, genel özgünlük ve tüm alt boyut puanlarını anlamlı olarak yordamıştır.⁴ Burada vurgulanması gereken önemli bir hu-

⁴ Regresyon analizleri, kendileşme ve ilişkili olma arasındaki ortak etkinin üçüncü adımda modele dahil edilmesiyle tekrarlandığında, hiçbir analizde istatistiksel olarak anlamlı bir ortak etki bulunmamıştır.

Tablo 1. Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Cinsiyet (K = 0, E = 1)	-								
2. İlişkili olma	-.21***	-							
3. Kendileşme	-.10	-.11*	-						
4. Toplulukçuluk	-.20***	.51***	-.23***	-					
5. Bireycilik	-.05	.03	.18***	.17**	-				
6. İlişkisel Özgünlük	-.22***	.34***	.15**	.39***	.08	-			
7. Farkındalık	-.13*	.19***	.20***	.13*	.30***	.37***	-		
8. Yansızlık	-.03	.13*	.23***	-.08	-.16**	.27***	.30***	-	
9. Özgün Davranış	-.25***	.32***	.22***	.06	-.01	.27***	.27***	.38***	-
10. Genel Özgünlük	-.22***	.35***	.29***	.18***	.05	.71***	.66***	.73***	.68***
<i>Ort.</i>	-	5.37	5.15	4.95	4.76	3.93	3.99	3.64	3.80
<i>S</i>	-	.89	.73	.63	.74	.55	.54	.63	.41

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ **Tablo 2.** Genel Özgünlüğü ve Alt Boyutlarını Yordayıcı Hiyerarşik Regresyon Analizi

	Farkındalık		Yansızlık		İlişkisel Özgünlük		Özgün Davranış		Genel Özgünlük	
	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2	β	ΔR^2
1. Adım		.10***		.03**		.17***		.06***		.07***
Cinsiyet	-.10†		-.05		-.15**		-.24***		-.19***	
Bireycilik	.28***		-.15*		.01		-.03		.02	
Toplulukçuluk	.06		-.06		.36***		.02		.14**	
2. Adım		.05***		.09***		.08***		.14***		.18***
Cinsiyet	-.05		.01		-.09†		-.17***		-.10*	
Bireycilik	.26***		-.20***		-.03		-.06		-.04	
Toplulukçuluk	.02		-.09		.35***		-.09		.08	
Kendileşme	.17**		.27***		.25***		.24***		.34***	
İlişkili olma	.18**		.21***		.17**		.36***		.33***	

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

sus, sözkonusu etkilerin cinsiyet, bireycilik ve toplulukçuluk eğilimleri kontrol edildikten sonra elde edilmiş olmasıdır. Tablo 1'den izlenebileceği gibi, korelasyon analizleri, kendileşmenin bireycilikle olumlu; toplulukçulukla olumsuz yönde bağlantılı olduğunu; ilişkililiğin ise toplulukçulukla bağlantılı olmakla birlikte bireycilikten bağımsız olduğunu göstermiştir. Beklendiği gibi, kültürel bakış açılarıyla kısmen bağlantılı olan temel benlik yönelimleri, özgünlüğü yordamak bakımından onlardan bağımsız etkiye sahiptir.

Tablo 2'de gösterilen cinsiyet ile ilgili etkilere bakıldığında, kadınların erkeklere göre daha yüksek özgün davranış ve genel özgünlük rapor ettikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca, yukarıda belirtildiği gibi, kadın ilişkililikle ve toplulukçulukla anlamlı düzeyde bağlantılıdır. Bu doğrultuda, kadın olmak, regresyonun ilk adımında daha yüksek ilişkisel özgünlük yönelimini de yordamıştır; ancak benlik boyutları regresyona girince bu etki anlamlılığını yitirmiştir. Dolayısıyla, bulgular, kadınların ilişkisel özgünlük eğiliminin, erkek-

lere kıyasla daha ilişkisel benliğe sahip olmalarından kaynaklandığına işaret etmektedir. Sonuç olarak, beklendiği gibi, sadece kendileşmenin ve ilişkili olmanın özgünlüğü tutarlı olarak yordadığı saptanmıştır.

Tartışma

Çalışmanın bulguları, Kernis ve Goldman'ın (2006) farkındalık, yansızlık, ilişkisel özgünlük ve özgün davranış öğelerinden oluşan hiyerarşik özgünlük modelini desteklemekte ve birinci hipotezde öngördüğümüz üzere bu modelin toplulukçu geleneğe sahip Türkiye'den seçilmiş bir örneklem için de geçerli olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla, bulgularımız bir yandan Türk kültürünün, insan ilişkilerinde sosyal yükümlülükler olduğu gibi (örn., "hatır"a atfen), özgür seçim ve davranışların kaçınılmazlığına da vurgu yaptığını ilişkin yorumlarla (örn., "gönül"e atfen) uyumluluk göstermekte (İmamoğlu, 2009a), diğer yandan da ilgili özgünlük modelinin kültürlerarası geçerliliğine destek sağlamaktadır. Tabii ki modelin kültürlerarası geçerliliği hakkında güvenilir bir sonuca varabilmek için modeli çok farklı kültürlerde sıyanan araştırmalar gerekmektedir; ancak yine de modelin ABD'den birçok yönden farklılık gösteren ülkemizden seçilmiş bir örnekleme desteklenmiş olmasının bu yönde önemli bir destek oluşturduğu kanısındayız.

Bulgularımız, ayrıca, ikinci hipotezimiz doğrultusunda, (daha yüksek) bireyci bakış açısına sahip katılımcıların daha yüksek farkındalığa sahip oldukları, ama aynı zamanda benlik bilgilerini daha yanlı işleme eğiliminde olduklarına işaret etmektedir. Toplulukçu bakış açısı ise beklendiği gibi özgünlüğün sadece ilişkisel boyutunu (olumlu yönde) yordamıştır. Gerek bireyci gerekse toplulukçu bakış açılarının özgünlüğü tutarlı olarak yordayamamış olması, özgünlüğün sadece belirli bir kültürel yaklaşıma özgü olarak algılanmaması gerektiğine işaret etmekte; dolayısıyla, Giriş kısmında değinildiği gibi, özgünlüğü veya kendi olmayı bireycilikle özdeşleştiren görüşü (örn, Markus, Kitayama ve Heiman, 1996; Suh, 2002) desteklememektedir. Diğer yandan, bulgularımız, özgünlüğün (örn., iyilik hali üzerindeki etkisinin) kültürel benlik kurgularından bağımsız olduğuna işaret eden araştırma bulgularıyla (Lynch ve Ryan, 2004) uyumludur.

Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken bir husus, kültür ile ilgili önceki çalışmalarda, özgünlüğün, Kernis ve Goldman'ın (2006) modelindeki gibi ele alınmadığıdır. İlgili çalışmalar "kendi olmayı" genellikle kişinin değişik durumlarda tutarlı bir kimlik veya benlik sergilemesi şeklinde ele almışlardır; örneğin, kimlik tutarlılığını inceleyen Suh (2002), Kuzey Amerika'lılara kıyasla Güney Kore'lilerin kendilerini farklı durumlarda daha az tutarlı olarak betimlediklerini; ve Güney

Kore gibi toplulukçu kültürlerde tutarlı kişilerin, davranışlarını duruma göre ayarlayanlar kadar olumlu değerlendirilmediğini rapor etmiştir. Ayrıca dikkate alınması gereken diğer bir husus da az sayıdaki araştırma bulgularının pek tutarlı bir görünüm sergilemediğidir; örneğin, Suh'tan (2002) farklı olarak, Cross, Gore ve Morris (2003), kültür-içi farklılıkları ele aldıkları araştırmalarında, benlik tutarlılığı ile ilişkisel-toplulukçu ("relational-collectivist") benlik kurgusu arasındaki bağlantının anlamsız veya çok zayıf olduğunu (.04 - .14) bulmuşlar; diğer yandan, ilişkideki (davranışın özgürce seçimi olarak tanımlanan) özgünlüğün hem benlik-tutarlılığı ile hem de ilişkisel-toplulukçu benlik kurgusu ile olumlu yönde bağlantılı olduğunu rapor etmişlerdir. Anılan bulgularından hareketle araştırmacılar, ilişkisel-toplulukçu kişilerin ilişkilerindeki özgünlüklerini, davranışlarında belirli özelliklerin sergilenmesinden daha farklı ölçütlere (örn., ilişkinin duygusal niteliğine) göre değerlendirmiş olabileceklerine; dolayısıyla, özgünlük ile algılanan benlik tutarlılığının aynı şey olmayabileceğine işaret etmişlerdir. Yukarıda değinildiği gibi, özgünlüğün, iyilik halini kültürel benlik kurgularından bağımsız olarak yordadığının bulunduğu Lynch ve Ryan (2004) çalışmasında ise özgünlük, doğrudan kişilere ne derece özgün hissettikleri sorularak ölçülmüş; ve sözkonusu ölçümlerin iyilik halini benlik-tutarlılığına kıyasla daha güçlü şekilde yordamasından hareketle araştırmacılar, özgünlüğün, "kişinin kendi olmasını" benlik-tutarlılığından daha iyi yansıttığı sonucuna varmışlardır. Literatürdeki ilgili bulgular-arası farklılıklar çerçevesinde, gelecekte yapılacak kültür-içi veya kültürlerarası çalışmalarda, özgünlüğün mevcut araştırmadaki gibi çok boyutlu olarak ölçülmesinin, kültürel-benlik ve özgünlük ilişkisi konusunun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunabileceği kanısındayız; çünkü yukarıda değinildiği gibi, bulgularımız, bireyci veya toplulukçu yaklaşımdaki kişilerin (genel olarak özgün olup olmamalarından bağımsız olarak) doğrudan sahip oldukları kültürel bakış açılarına bağlı olarak bazı boyutlar bakımından özgün olabileceklerine; dolayısıyla da Kernis ve Goldman'ın (2006) önerdiği gibi özgünlüğü farklı boyutlar içerecek şekilde kavramsallaştırmanın önemine işaret etmektedir.

Cinsiyet de (kadın olmak) özgün davranışı ve kimsen genel özgünlüğü yordadığı halde özgünlüğün tutarlı ve anlamlı bir yordayıcısı olamamıştır. Bulgularımız, daha önceki çalışmalarla tutarlı olarak (örn., Cross ve Madson, 1997; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004), kadınların erkeklere kıyasla daha ilişkisel bir benlik yapısına ve daha toplulukçu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgulara uygun olarak, kadın olmanın ilişkisel özgünlükle alakalı olduğu; ancak benlik yönelimi etkileri analize girdiğinde (regresyon analizinin ikinci adımında) bu bağlantının an-

lamlılığını yitirdiği görülmüştür. Dolayısıyla, kadınların erkeklerle kıyasla daha özgün davranma eğilimi göstermelerinde, nispeten daha ilişkisel benlik yönelimine sahip olmalarının önemli rol oynadığı düşünülebilir.

Çalışmanın önemli bir bulgusu, kendileşme ve ilişki yönelimlerinin, özgünlüğün tüm öğelerini ve dolayısıyla genel özgünlüğü olumlu yönde yordamasıdır. Kendileşmenin ve ilişkili olmanın özgünlüğü tutarlı olarak yordamasını nasıl açıklayabiliriz? Giriş kısmında da belirtildiği gibi, Denge modeline ve ilgili görgül bulgulara göre, kendileşme, kişinin psikolojik dünyasını içtenlikle kavrama, özbenliğini keşfetme-geliştirme sürecine; ilişkililik ise pozitif duygulanımda içtenliğe işaret etmektedir (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2007; 2010). Bu makalede sunulan bulgularımız, Denge modelinde önerildiği gibi, kendileşmenin (veya kişinin psikolojik dünyasını içtenlikle kavrama çabalarının) ve ilişkili olmanın (veya pozitif duygulanımın) özgün bir benlik yapılanması ve işleyişi bakımından önemli olduğuna işaret etmektedir. Nitekim, mevcut bulgulara koşut olarak Kernis (2003a) de özgünlüğü bir sonuç olarak değil, “farklı seviyelerde süreden ve benliğin hem daha fazla ayrışmasına hem de bütünleşmesine imkan sağlayan bir süreç” (s. 17) olarak nitelendirmekte; diğer bir deyişle, özgünlüğün (kesinlik değil) görecelik ve süreklilik ifade eden bir anlayışla ele alınmasının daha uygun olacağını savunmaktadır. Dolayısıyla mevcut bulgular ışığında, *ilişkili-kendileşmiş* veya *dengeli* benlik tipinin görece özgün bir benlik yapısını temsil ettiğini; dengeli benliğe sahip kişilerin kendilerini olumlu ve olumsuz özellikleriyle kabullenmelerinin; ve gerek kendileriyle gerekse çevreleriyle olan ilişkilerinde olabildiğince yansız, öze-odaklı olmaya çalışmalarının beklenebileceğini söyleyebiliriz. Mevcut bulgularla tutarlı olarak Giriş kısmında değinilen önceki araştırmalar, dengeli benlikteki kişilerin bir yandan yüksek kavrama gereksinimine sahip, belirsizliklere toleranslı ve meraklı olduklarına, diğer yandan da kendilerinden, ailelerinden, hayatlarından memnun olma ve güvenli bağlanma özellikleri yansıtıklarına işaret etmiştir (Gündoğdu ve İmamoğlu, 2008; İmamoğlu, 2003; 2009b; İmamoğlu ve Beydoğan, baskıda; İmamoğlu ve Güler-Edwards, 2007; İmamoğlu ve İmamoğlu, 2007, 2010; İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2006; 2007; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2008; Kurt, 2002; Turan, 2007). Bu makaledeki bulgularla tutarlı olarak Harter ve arkadaşlarının da (1997) özgün kişilerin, yakın ilişkilerinde, kendilerine odaklı bir özerklik yerine özerklik ile ilişkililiğin dengelendiği bir ilişki yönelimi sergilediklerini bulduklarına Giriş kısmında değinilmişti. Denge modelinden hareketle yapılan diğer bir çalışmada ise benlik yönelimleri ile iletişim stilleri arasındaki ilişkiler incelenmiş; ilişkili ve kendileşmiş kişilerin (öyle olmayan diğerlerine göre) daha etkili ve

doğrudan-açık iletişimde bulunabilmelerinde, (Kernis ve Goldman modeline göre) özgün olabilmelerinin önemli bir aracı rol oynadığı bulunmuştur (Tosun ve ark., 2009). Benzer şekilde, varlığını özgün şekilde sürdürebilen bir kişinin gerektiğinde yürekli (“courageous”) davranabilmesi de beklenir. Bu doğrultuda, yürek, genellikle gerçek hislerin ve yönelimlerin kaynağı olarak düşünülür. Nitekim, sözkonusu beklentiyle ve mevcut araştırma bulgularıyla uyumlu şekilde, diğer bir araştırmada, ilişkili ve kendileşmiş kişilerin yürekli davranabilmelerinde (Kernis ve Goldman modeline göre) özgün olmalarının aracı rolü oynadığına işaret eden bulgular elde edilmiştir (Yalçındağ ve İmamoğlu, 2009). Ayrıca Giriş kısmında değindiğimiz özgünlüğün olumlu psikolojik işleyiş ve iyilik hali bakımından önemini vurgulayan araştırma bulguları (örn., Kernis ve Goldman, 2006; Lopez ve Rice, 2006; Neff ve Harter, 2002) ışığında, mevcut bulgularımızın, Denge modelinin, ilişkili-kendileşmiş benlik tipinin optimal işleyişi temsil ettiğine dair savıyla; ve bu savı destekleyen önceki bulgularla da (örn., Gündoğdu ve İmamoğlu, 2008; İmamoğlu, 2003; İmamoğlu ve Beydoğan, baskıda; İmamoğlu ve İmamoğlu, 2010; Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2008) tutarlı olduğunu söyleyebiliriz. Tüm bu bulgular, Doğu’dan Batı’ya “öz sözünü bir olmak”, “kendini bilmek” gibi çeşitli deyişlerle özgünlüğün önemine işaret eden öğütlerin ardında yatan evrensel öngörüü desteklemektedir.

Benlik yönelimlerinin özgünlüğü tutarlı olarak yordamasıyla ilgili olarak vurgulanması gereken önemli bir husus da sözkonusu etkilerin cinsiyetten ve kültürel bakış açılarından bağımsız olarak (diğer bir deyişle, cinsiyete ve bireyci veya toplulukçu kültürel yaklaşımlara ilişkin farklılıklar kontrol edildikten sonra) elde edilmiş olmasıdır. Bu bulgunun önemli doğrularını bulunmaktadır. Öncelikle, Denge modelinin, kendileşme ve ilişki boyutlarının bireycilik-toplulukçuluk boyutları ile eşdeğer veya eşanlamlı kabul edilmemesi gerektiğine dair savı desteklenmektedir. Giriş kısmında belirtildiği gibi, bireycilik-toplulukçuluk birçok öğeden oluşan dünya görüşlerini ifade eden genel kurullar olarak kavramsallaştırılmaktadır (Oyserman ve ark., 2002). Bununla birlikte, ilgili çalışmalar doğrultusunda (örn., İmamoğlu, 2003), kendileşmenin, bireyciliğin (kopukluk veya yarışmacılık içermeyecek şekilde) öze odaklı olmaya ilişkin öğeleriyle bağlantılı olmasının; ilişkililiğin de, toplulukçuluğun (itaati veya dışa odaklılığı içermeyecek şekilde) aileye ve önemli diğerlerine duygusal bağlılığı öngören öğeleriyle bağlantılı olmasının beklenebileceğini ifade etmiştik. Nitekim, ilişkililik toplulukçuluk ile, kendileşme de bireycilikle kısmen bağlantılı bulunmakla birlikte, özgünlüğü yordamakla ilgili bulgularımız, önceki araştırma bulgularıyla da tutarlı olarak (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün,

2004; 2006; 2007), kendileşmenin ve ilişkililiğin bireycilik-toplulukçuluk boyutlarından farklı benlik yönelimleri olarak ele alınmalarının daha uygun olacağına işaret etmektedir.

Benlik yönelimlerinin özgünlüğü cinsiyetten ve kültürel bakış açılarından bağımsız olarak yordamasıyla ilgili bulgumuzun anlamı üzerinde başka neler söyleyebiliriz? Öncelikle, dengeli benlik yapısına sahip kişilerin, hangi cinsiyette veya kültürel yaklaşımda olurlarsa olsunlar, dengesiz benlik yapısına sahip olanlara kıyasla özgünlük özellikleri gösterme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ifade edebiliriz. Giriş kısmında da kısmen değinildiği gibi, toplumsallaşma veya benlik geliştirme süreci, kişilerin içinde yer aldıkları toplum veya kültür tarafından “şekillendirilmeleri” (adeta toplulukçu veya bireyci kalıplara dökülmeleri) olarak düşünülebilecek homojen ve otomatik bir süreç değil, kültür, sosyal yapı ve kişilik gibi (Geertz, 1973a; 1973b) ilgili kişiye, yakın ve uzak çevresine bağlı çeşitli sistemlerin etkileşimine dayalı karmaşık bir süreçtir (İmamoğlu, 2006). Belirli bir toplum içinde gözlenebilecek gerek kültürel bakış açılarının içeriği, gerekse ilgili bakış açılarının o toplumdaki kişilerin diğer yaşam koşullarıyla ve benlik (veya kişilik) özellikleriyle bağlantıları bakımından farklılıklar olabileceği gözardı edilmemelidir. Dolayısıyla (yukarıda belirtildiği gibi cinsiyetle ve kültürel yönelimlerle bağlantılı bulunan boyutlar dışında), bireyci veya toplulukçu değerlere sahip bir kadının veya erkeğin (temel benlik yönelimlerine veya bu çalışmada ele alınmamış diğer özgünlükle bağlantılı olabilecek özelliklerine bağlı olarak) özgün olması kadar olmaması da mümkün olabilir.

Özetle, bulgularımız, özgünlük yöneliminin, kişilerin sahip oldukları (örn., rekabetin veya sosyal ahenğin önemine dair) bireyci veya toplulukçu kültürel bakış açılarına bağlı bireysel farklılıklarından ziyade, temel gelişimsel ve ilişki benlik yönelimleriyle bağlantılı olduğuna işaret etmektedir. Dolayısıyla (temel doğurguları açısından) bulgularımızın, özgünlüğün, kültürel bakış açılarındaki farklılıkların ötesinde, evrensel değerlerde bir işleyiş biçimi olarak ele alınması yönündeki görüşlerle (örn., İmamoğlu, 2009a; Lynch ve Ryan, 2004; Rogers, 1980) uyumlu olduğunu söyleyebiliriz.

Sınırlılıklar, Sonuçlar ve Düşündürdükleri

Çalışmamızın bir sınırlılığı, örneklemimizin üniversite öğrencilerinden oluşmasıdır. Birçok araştırmanın da değindiği gibi (örn., Triandis, 1995), üniversite öğrencileri genellikle toplumların orta ve üst sosyoekonomik kesimlerini temsil eder. Ayrıca Kernis’in de (2003b) ifade ettiği gibi, sözel-bildirime dayalı olan mevcut özgünlük ölçümü, sözel-bildirime dayalı diğer ölçümlerin sınırlılıklarını taşımaktadır. O nedenle, gelecek araştırmalarda bu makalede ileri sürülen görüşle-

rin gizil veya gözleme dayalı başka ölçümlerle veya ilgili geçerlik ölçümleriyle de sınanması yararlı olacaktır.

Özgünlüğün dinamiklerinin iyi anlaşılması, psikolojinin çeşitli alt-alanları bakımından önemlidir; örneğin, sosyal psikoloji (örn., Kernis ve Goldman, 2006), pozitif psikoloji (örn., Sheldon, 2004), örgüt psikolojisi ve liderlik (örn., Avolio ve Gardner, 2005), klinik psikoloji (örn., Ehlers, Maercker ve Boos, 2000), gelişim psikolojisi (örn., Harter ve ark., 1996) gibi. Ancak, özgünlüğün öneminin yadsınmamasına karşın, birçok psikolog tarafından da işaret edildiği gibi (örn., Harter, 2002; Peterson ve Seligman, 2004), bu konudaki veritabanı çok sınırlıdır. Dolayısıyla, yukarıda belirtilen sınırlılıklarına karşın araştırmamızda, toplulukçu kökleri olan Türkiye ortamında farklı benlik boyutlarının özgünlük ile olan bağlantılarının ortaya konmasının birkaç bakımdan önemli olduğunu düşünmekteyiz. Öncelikle, bulgularımız, özgünlüğü bireycilikle özdeşleştiren varsayımı sorgulamakta; bilakis özgünlüğün hem bireyci hem de toplulukçu kültürlerde benzer şekilde kavramsallaştırılabileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte, kültürler, özgün olmaya veya özgünlüğün farklı boyutlarına yükledikleri önem derecesi bakımından farklılık gösterebilirler. Örneğin, mevcut çalışmanın bulguları, bireyci kültürlerde farkındalığın ilişki benlikten daha önemli görülebileceğini, toplulukçu kültürlerde de bunun tersinin gözlemlenebileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla, gelecek araştırmalarda benlik yönelimlerine bağlı kültürel özgünlük farklılıklarının, kültürlerarası çerçevede incelenmesi yararlı olabilir.

Sunulan bulguların diğer bir önemi de, Denge modeli vasıtasıyla, özgünlüğün, benlik kurguları literatürü ile ilişkilendirilmesine katkıda bulunmasıdır; örneğin, özgün psikolojik işleyişin (dengeli benlik yapısıyla gösterdiği ilişki ve Giriş bölümünde değinilen Denge modeline ilişkin araştırma bulguları çerçevesinde), olumlu duygulanım ve özü kavrama ile ilgili değişkenlerle bağlantılı olması beklenir. Ayrıca, özgünlükle ilişkililik ve kendileşme yönelimleri arasındaki bağlantı çerçevesinde, özgünlüğün gelişmesi için Denge modelince önerilen dengeli aile ortamlarının uygun olacağı önerilebilir (İmamoğlu, 2003; İmamoğlu ve İmamoğlu, 2010). Koşulsuz sevgi-kabule ve düşük psikolojik kontrole dayalı olan dengeli ortamların, özgün benlik gelişimi için uygun olacağı beklenebilir. Nitekim, dengeli aile ortamlarının önerilen özellikleriyle tutarlı olarak, birçok araştırmacı da özgünlüğün gelişmesi bakımından özellikle koşulsuz sevginin ve çocuğun kendi bakış açısının dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır (örn., Harter, 2002). Aynı doğrultuda Rogers (1959; kaynak: Wood ve ark., 2008) da insanların küçükken doğal olarak özgün olduğunu; ancak zamanla değerli kabul edilmeye ilişkin çevre

koşullarının etkisiyle bu doğal eğilimlerinin azaldığını öne sürer; ve azalmaması için çocuğa koşulsuz değer vermenin önemine dikkat çeker. Bu görüşlerle tutarlı olarak çeşitli çalışmalar da kişinin diğer kişilerce kabul edildiğini hissettiğinde en özgün olabildiğine işaret etmektedir (Harter ve ark., 1996; Neff ve Harter, 2002). Anılan önerilerin sınanabilmesi ve özgünlüğün değişik yönleriyle daha iyi anlaşılabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç olduğu açıktır. Mevcut araştırmada kazanılan Türkçe ölçme aracının bu ihtiyacın karşılanmasında yararlı olabileceğini düşünmekteyiz.

Kaynaklar

- Adams, G. (2005). The cultural grounding of personal relationship: Enemyship in North American and West African worlds. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 948-968.
- Adams, G., Anderson, S. L. ve Adonu, J. K. (2004). The cultural grounding of closeness and intimacy. D. J. Mashek ve A. Aron, (Ed.), *The handbook of closeness and intimacy* içinde (321-339). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. (1972). Attachment and dependency: A comparison. J. L. Gewirtz, (Ed.), *Attachment and dependency* içinde (97-137). Washington, DC: Winston & Sons.
- Avolio, B. J. ve Gardner, W. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. *The Leadership Quarterly*, 16, 315-338.
- Bandalos, D. L. (2002). The effects of item parceling on goodness-of-fit and parameter estimate bias in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 9, 78-102.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1-26.
- Bell, L. G. ve Bell, D. C. (2009). Effects of family connection and family individuation. *Attachment & Human Development*, 11(5), 1-20.
- Bell, L. G., Meyer, J., Rehal, D., Swope, C., Martin, D. R. ve Lakhani, A. (2007). Connection and individuation as separate and independent processes: A qualitative analysis. *Journal of Family Psychotherapy*, 18, 43-59.
- Bettencourt, B. A. ve Sheldon, K. (2001). Social roles as mechanisms for psychological need satisfaction within social groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1131-1143.
- Bowlby, J. (1988). *A secure base: Clinical applications of attachment theory*. London: Routledge.
- Colvin, C. R. ve Block, J. (1994). Do positive illusions foster mental health? An examination of the Taylor and Brown formulation. *Psychological Bulletin*, 116, 3-20.
- Colvin, C. R., Block, J. ve Funder, D. C. (1995). Overly positive self-evaluations and personality: Negative implications for mental health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 1152-1162.
- Cross, S. E., Gore, J. S. ve Morris, M. L. (2003). The relational-interdependent self-construal, self-concept consistency, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 933-944.
- Cross, S. E. ve Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, 122, 5-37.
- Ehlers, A., Maercker, A. ve Boos, A. (2000). Posttraumatic stress disorder following political imprisonment: The role of mental defeat, alienation, and perceived permanent change. *Journal of Abnormal Psychology*, 109, 45-55.
- Fiske, S. T. ve Taylor, S. E. (2008). *Social cognition: From brains to culture*. New York: McGraw-Hill.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56, 218-226.
- Gabriel, S. ve Gardner, W. L. (1999). Are there "his" and "hers" types of interdependence? The implications of gender differences in collective versus relational interdependence for affect, behavior, and cognition. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 642-655.
- Geertz, C. (1973a). Religion as a cultural system. *The interpretation of cultures: Selected essays by Clifford Geertz* içinde (87-125). New York: Basic.
- Geertz, C. (1973b). Ritual and social change: A Javanese example. *The interpretation of cultures: Selected essays by Clifford Geertz* içinde (142-169). New York: Basic.
- Gezici, M. ve Güvenç, G. (2003). Çalışan kadınların ve ev kadınlarının benlik algısı ve benlik kurgusu açısından karşılaştırılması (Self perceptions and self-construals of women in relation to employment and domestic status). *Türk Psikoloji Dergisi*, 18, 1-17.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Guisinger, S. ve Blatt, S. J. (1994). Individuality and relatedness: Evolution of a fundamental dialectic. *American Psychologist*, 49, 104-111.
- Gündoğdu, A. ve İmamoğlu, E. O. (2008, Eylül). Beş alanda dengeli benlik: Benlik yönelimleri ile evlilik memnuniyeti-uyumu arasındaki ilişkiler. *15. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İstanbul.
- Harter, S. (2002). Authenticity. C. R. Snyder ve S. J. Lopez, (Ed.), *Handbook of positive psychology* içinde (382-394). Oxford, England: Oxford University Press.
- Harter, S., Marold, D. B., Whitesell, N. R. ve Cobbs, G. (1996). A model of the effects of parent and peer support on adolescent false self behavior. *Child Development*, 67, 360-374.
- Harter, S., Waters, P., Pettitt, L., Whitesell, N., Kofkin, J. ve Jordan, J. (1997). Autonomy and connectedness as dimensions of relationship style in adult men and women. *Journal of Social and Personal Relationships*, 14, 147-164.
- Hayyam, Ö. (Çev. Sabahattin Eyüboğlu; 2010). *Dörtlükler – Rubailer* (14. baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Heine, S. J., Takata, T. ve Lehman, D. R. (2000). Beyond self-presentation: Evidence for self-criticism among Japanese. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26, 71-78.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations* (2. baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- İmamoğlu, E. O. (1987). An interdependence model of human development. Ç. Kağıtçıbaşı, (Ed.), *Growth and progress in cross-cultural psychology* içinde (138-145). Lisse, The Netherlands: Swets and Zeitlinger.
- İmamoğlu, E. O. (1995). Değişim sürecinde aile: Evlilik ilişkileri, bireysel gelişim ve demokratik değerler. *1994 Aile kurultayı* (33-51). Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- İmamoğlu, E. O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105.
- İmamoğlu, E. O. (2003). Individuation and relatedness: Not opposing, but distinct and complementary. *Genetic, Social,*

- and *General Psychology Monographs*, 129, 367-402.
- İmamoğlu, E. O. (2004). *Self-related correlates of well-being*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi. Yayınlanmamış araştırma.
- İmamoğlu, E. O. (2006, Eylül). Dengeli yetişme ortamı ve benlik modeli: 1970'lerden 2000'lere bir araştırma öyküsü. Davetli konferans, 14. *Ulusal Psikoloji Kongresi*, Ankara.
- İmamoğlu, E. O. (2009a, Kasım). Some culture-related considerations of intimacy processes (Davetli sunum). *Preconferrence Symposium on Cultural Foundations of Intimacy Processes*. Lawrence, Kansas, A.B.D.
- İmamoğlu, E. O. (2009b, Kasım). Towards a balanced construction of selves and relationships (Davetli sunum). *Mini Conference of the International Association for Relationship Research (IARR) on New Directions in Research on Close Relationships: Integrating Across Disciplines and Theoretical Approaches*. Lawrence, Kansas, A.B.D.
- İmamoğlu, E. O. ve Beydoğan, B. (baskıda). Impact of self-orientations and work-context-related variables on the well-being of public- and private-sector Turkish employees. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*.
- İmamoğlu, E. O. ve Güler-Edwards, A. (2007). Geleceğe ilişkin yönelimlerde benlik tipine bağlı farklılıklar (Self-related differences in future time orientations). *Türk Psikoloji Dergisi*, 22, 115-138.
- İmamoğlu, E. O. ve İmamoğlu, S. (2007). Relationship between attachment security and self-construal orientations. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 141, 539-558.
- İmamoğlu, E. O. ve İmamoğlu, S. (2010). Attachment within a cultural perspective: Relationships with exploration and self orientations. P. Erdman ve Kok-Mun Ng, (Ed.), *Attachment: Expanding the cultural connections* içinde (35-53). New York: Routledge.
- İmamoğlu, E. O. ve İmamoğlu, V. (1992). Life situations and attitudes of the Turkish elderly toward institutional living within a cross-cultural perspective. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 47(2), 102-108.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130(4), 277-306.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2006). Actual, ideal and expected relatedness with parents across and within cultures. *European Journal of Social Psychology*, 36, 721-745.
- İmamoğlu, E. O. ve Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2007). Relatedness of identities and emotional closeness with parents across and within cultures. *Asian Journal of Social Psychology*, 10, 145-161.
- İmamoğlu, E. O., Küller, R., İmamoğlu, V. ve Küller, M. (1993). The social psychological worlds of Swedes and Turks in and around retirement. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 24, 26-41.
- İmamoğlu, S. ve İmamoğlu, E. O. (2008, Eylül). Beş alanda dengeli benlik: Bağlanma - keşif ve benlik yönelimleri arasındaki ilişkiler. 15. *Ulusal Psikoloji Kongresi*, İstanbul.
- Isen, A. M. ve Reeve, J. (2005). The influence of positive affect on intrinsic and extrinsic motivation: Facilitating enjoyment of play, responsible behavior, and self control. *Motivation and Emotion*, 29, 297-325.
- Jöreskog, K. G. ve Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 403-422.
- Karadayı, F. (1998). *İlişkili özerklik: Kavramı, ölçülmesi, gelişimi ve toplumsal önemi*. Adana: Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. ve İmamoğlu, E. O. (2008, Eylül). Beş alanda dengeli benlik: Farklı kültür ve aile ortamlarında benlik kurguları ve iyi olma hali ile ilişkileri. 15. *Ulusal Psikoloji Kongresi*, İstanbul.
- Kashima, Y., Yamaguchi, K. Y., Kim, U., Choi, S. C., Gelfand, M. J. ve Yuki, M. (1995). Culture, gender and self: A perspective from individualism-collectivism research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 925-937.
- Kernis, M. H. (2003a). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological Inquiry*, 14, 1-26.
- Kernis, M. H. (2003b). Optimal self-esteem and authenticity: Separating fantasy from reality. *Psychological Inquiry*, 14, 83-89.
- Kernis, M. H. ve Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in Experimental Social Psychology*, 38, 283-357.
- Kurt, A. (2002, Haziran). Autonomy and relatedness: A comparison of Canadians and Turks. *Annual Convention of Canadian Psychological Association*, Vancouver, BC.
- Li, H. Z. (2002). Culture, gender and self-close other(s) connectedness in Canadian and Chinese samples. *European Journal of Social Psychology*, 32, 93-104.
- Little, T. D., Cunningham, W. A., Shahar, G. ve Widaman, K. F. (2002). To parcel or not to parcel: Exploring the question, weighing the merits. *Structural Equation Modeling*, 9, 151-173.
- Lopez, F. G. ve Rice, K. G. (2006). Preliminary development and validation of a measure of relationship authenticity. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 362-371.
- Lynch, M. F. ve Ryan, R. M. (2004). On being yourself: Consistency versus authenticity of self-concept in cultural and interpersonal contexts. H. W. Marsh, J. Baumert, G. E. Richards ve U. Trautwein, (Ed.), *Self-concept, motivation and identity: Where to from here?* Proceedings of the Third International Biennial SELF Research Conference, in Berlin. Sydney, Australia: SELF Research Centre, University of Western Sydney. (Ulaşım: http://self.uws.edu.au/Conferences/2004_Proceedings_All_Papers.htm).
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion and motivation. *Psychological Review*, 98, 224-253.
- Markus, H. R., Kitayama, S. ve Heiman, R. J. (1996). Culture and "basic" psychological principles. E. T. Higgins ve A. W. Kruglanski, (Ed.), *Social psychology: Handbook of basic principles* içinde (857-913). New York: Guilford Press.
- Matsumoto, D. (1999). Culture and self: An empirical assessment of Markus and Kitayama's theory of independent and interdependent self-construals. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 289-310.
- May, R. (1981). *Freedom and destiny*. New York: Basic Books
- Neff, K. D. (2003). Self-compassion: An alternative conceptualization of a healthy attitude toward oneself. *Self and Identity*, 2, 85-101.
- Neff, K. D. ve Harter, S. (2002). The authenticity of conflict resolutions among adult couples: Does women's other

- oriented behavior reflect their true selves? *Sex Roles*, 47, 403-417.
- Ng, A. K., Ho, D. Y. F., Wong, S. S. ve Smith, I. (2003). In search of the good life: A cultural odyssey in the East and West. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 129, 317-363.
- Oyserman, D., Coon, H. M. ve Klemmemeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: Evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological Bulletin*, 128, 3-72.
- Peterson, C. ve Seligman, M. E. P. (2004). Introduction: Strengths of courage. C. Peterson ve M. E. P. Seligman, (Ed.), *Character strengths and virtues: A handbook of classification* içinde (197-212). Oxford, England: Oxford University Press.
- Raeff, C. (1997). Individuals in relationships: Cultural values, children's social interactions, and the development of an American individualistic self. *Developmental Review*, 17, 205-238.
- Roberts, B. W. ve Donahue, E. M. (1994). One personality, multiple selves - integrating personality and social roles. *Journal of Personality*, 62, 199-218.
- Rogers, C. R. (1980). *A way of being*. Boston: Houghton Mifflin.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55, 68-78.
- Ryan, R. M. ve Lynch, J. H. (1989). Emotional autonomy versus detachment: Revisiting the vicissitudes of adolescence and young adulthood. *Child Development*, 60, 340-356.
- Sheldon, K. M. (2004). Integrity (honesty/authenticity). C. Peterson ve M. E. P. Seligman, (Ed.), *Character strengths and virtues* içinde (249-272). New York: Oxford University Press.
- Sheldon, K. M., Ryan, R. M., Rawsthorne, L. J. ve Ilardi, B. (1997). Trait self and true self: Cross-role variation in the big-five personality traits and its relations with psychological authenticity and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 1380-1393.
- Singelis, T. M. (1994). The measurement of independent and interdependent self-construals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20, 580-591.
- Singelis, T. M., Triandis, H. C., Bhawuk, D. ve Gelfand, M. J. (1995). Horizontal and vertical dimensions of individualism and collectivism: A theoretical and measurement refinement. *Cross-Cultural Research*, 29, 240-275.
- Suh, E. M. (2002). Culture, identity consistency, and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83, 1378-1391.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4. baskı). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Takano, Y. ve Osaka, E. (1999). An unsupported common view: Comparing Japan and the U.S. on individualism/collectivism. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 311-341.
- Taylor, S. E. ve Brown, J. D. (1988). Illusion and well-being: A social psychological perspective on mental health. *Psychological Bulletin*, 103, 193-210.
- Tosun, L. P., İmamoğlu, S. ve İmamoğlu, E. O. (2009, Kasım). Impact of cultural and authentic self-orientations on high or low-context communication. *Mini-Conference of the International Association for Relationship Research (IARR) on New Directions in Research on Close Relationships: Integrating Across Disciplines and Theoretical Approaches*. Lawrence, Kansas, A.B.D.
- Triandis, H. C. (1989). The self and social behavior in differing cultural contexts. *Psychological Review*, 96, 506-520.
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder: Westview.
- Turan, G. (2007). *Relationship between materialism and self-construals*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Watson, D. (2005). Positive affectivity: The disposition to experience pleasurable emotional states. C. R. Snyder ve S. J. Lopez, (Ed.), *Handbook of positive psychology* içinde (106-119). New York: Oxford University Press.
- Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliouis, M. ve Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the authenticity scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55, 385-399.
- Yalçındağ, B. ve İmamoğlu, E. O. (2009, Temmuz). Courage, related concepts and self-construals. *11. European Congress of Psychology*, Oslo, Norway.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.

Ek 1. Kernis ve Goldman'ın Özgünlük Ölçeğinin Kısa Formunun Maddeleri ve Faktör Yapısı

Maddeler	Faktörler			
	İlişkisel Özgünlük	Yansızlık	Farkındalık	Özgün Davranış
40. Genelde, yakın olduğum kişilerin gerçekte nasıl biri olduğumu anlamalarına çok önem veririm.	0.74			
24. Yakın olduğum kişilerin beni sadece dışardan gördüğüm gibi tanımları yerine gerçekte kim olduğumu anlamalarını isterim.	0.65			
23. Yakın olduğum kişilerin ihtiyaç ve isteklerini anlamak benim için önemlidir.	0.64			
44. Yakın ilişkilerimde açık ve dürüst davranmak benim için fevkalade önemlidir.	0.64			
15. Yakın olduğum kişilere onları ne kadar önemseydiğimi ifade etmeye önem veririm.	0.59			
5. Yakın olduğum insanların güçlü yönlerimi anlamasını isterim.	0.54			
18. Onlara sorulduğunda, yakın olduğum kişiler nasıl bir insan olduğumu doğru şekilde tarif edebilirler.	0.51			
12. Yakın olduğum insanların zayıf yönlerimi anlamasını isterim.	0.47			
13. Kendimi eleştirel bir gözle değerlendirmek benim için çok zordur. (T)		0.72		
42. Biri kusurlarımdan birine dikkat çekecek olursa, bu kusurumu hemen kafamdan atmaya ve unutmaya çalışırım. (T)		0.68		
30. Zayıf ve yetersiz yönlerimi objektif olarak değerlendirmektense, kendim hakkında iyi hissetmeyi tercih ederim. (T)		0.65		
7. Zayıf ya da yetersiz yönlerimi objektif olarak değerlendirmekten çok rahatsız olurum. (T)		0.65		
35. Kendim hakkında hissedebileceğim her türlü olumsuz duyguyu bastırmaya çalışırım. (T)		0.61		
16. Hatalarımı kabul etmekte güçlük çekerim, bu yüzden onları daha olumlu gösterecek yollar ararım. (T)		0.61		
19. En karanlık düşünce ve duygularımı görmezden gelmeyi tercih ederim. (T)		0.44		
4. Kendim hakkındaki düşüncelerimin nereden kaynaklandığını, neden öyle düşündüğümü bilirim.			0.77	
9. Yaptığım şeyleri neden öyle yaptığımı çok iyi bilirim.			0.76	
3. Benim için iyi de olsa kötü de olsa gerçekte nasıl biri olduğumun farkındayım.			0.68	
21. Özüm veya "gerçek ben" için önemli olan özelliklerimi önemli olmayanlardan ayırabilirim.			0.60	
6. Hangi özelliklerimin biraraya gelerek özümü ya da "gerçek ben"i oluşturduğunu aktif olarak anlamaya çalışırım.			0.55	
38. Amaç ve isteklerimin farkındayım.			0.55	
27. Başkalarını hayal kırıklığına uğratmamak için yapmak istemediğim şeyleri çoğu kez yapmışımdır. (T)				0.65
11. Gerçekte olmadığım gibi davranmak benim için kolaydır. (T)				0.64
8. Karşımdakiyle aynı fikirde olmadığım halde, sessiz kalarak veya kafa sallayarak onunla aynı fikirde olduğum izlenimi verdiğim çoğu kez olmuştur. (T)				0.64
2. Sıklıkla, gerçekte hoşlanmadığım bir şeyden hoşlanmış gibi yaparım. (T)				0.63
10. Eğer ödüllü yeterince cazip ise, kendimi başkaları için değiştirmeyi düşünebilirim. (T)				0.53
25. Başkaları beni bu yüzden eleştirse veya reddetse bile kişisel değerlerimle tutarlı davranmaya çalışırım.				0.40
% Açıklanan Varyans	12.62	11.47	10.95	8.82

Not. Sadece .40 ve üzerindeki faktör yükleri gösterilmiştir. (T) = Ters puanlı madde. Madde numaraları ölçeğin uzun formundaki madde numaralarıdır.

Summary

Individuation and Relatedness as Predictors of the Authentic Self: Beyond Gender and Cultural Orientations

E. Olcay İmamoğlu

Middle East Technical University

Gül Günaydın

Middle East Technical University

Emre Selçuk

Middle East Technical University

Authenticity, or being true to one's self, may be important for people in general (e.g., Rogers, 1980). However, the related literature suggests that cultures may influence the way individuals function through cultural beliefs and expectations about what is desirable (Triandis, 1995). Within the individualism-collectivism (I-C) framework, people from more individualist cultures are characterized as having a more self-oriented focus (e.g., being in touch with or actualizing one's inner self), whereas those from collectivist cultures are assumed to be more other-oriented (e.g., being concerned with preserving social harmony). Accordingly, people with an individualist orientation are portrayed as having more authentic selves whereas those with a collectivist orientation are portrayed as obeying environmental pressures. However, with a few exceptions (e.g., Lynch & Ryan, 2004), authenticity has not been explored in collectivist contexts, although such exhortations as "To thine own self be true" seem to be valued in collectivist contexts as well. Thus, in the present paper, our first aim was to test the validity of a recent model of authenticity, developed in an individualist context by Kernis and Goldman (2006), in the traditionally collectivist Turkish context with strong social ties (Imamoğlu & Imamoğlu, 1992; Imamoğlu, Küller, Imamoğlu, & Küller, 1993). Turkey is classified as being collectivist, but close to the midpoint on the I-C classification (Hofstede, 2001).

We also considered within-culture variations in authenticity in terms of cultural and self orientations. Cultures often tend not to be as homogeneous as they are assumed to be. People living within a particular culture may often vary in the degree to which they internalize that culture's outlook (e.g., Bandura, 2001; Imamoğlu, 2003; Matsumoto, 1999; Neff, 2003). Accordingly, recent research demonstrated systematic within-culture differences in terms of cultural orientations, self-types, and socioeconomic backgrounds of individuals (Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007). Thus, the

second aim of the present study was to explore the relationship between authenticity and within-culture variations in I-C orientations of Turkish respondents (referred to as cultural-orientations).

Third, we aimed to explore how authenticity is associated with respondents' individual and relational self orientations, based on the Balanced Integration and Differentiation (BID) model (Imamoğlu, 1995; 1998; 2003). The BID model asserts that the individual and relational self orientations should not be equated with the global cultural orientations of I-C, respectively. Below, the multicomponent conceptualization of authenticity and the BID model are briefly explained and then the hypotheses of the study are reported.

A Multicomponent Conceptualization of Authenticity

Kernis and Goldman (2006) define authenticity as "the unobstructed operation of one's true- or core-self in one's daily enterprise" (p. 294), and conceptualize authenticity in terms of four separate, but interrelated, components. They refer to those components as awareness, unbiased processing, authentic behavior, and relational authenticity.

Awareness refers to knowledge and acceptance of different characteristics of one's self, including both positive and negative ones, and a motivation to increase one's understanding of self-relevant goals, emotions, and beliefs. The component of unbiased processing involves objectivity and acceptance regarding one's positive and negative aspects rather than denying, distorting, ignoring or exaggerating self-related information. Thus, unbiased processing reflects the relative absence of self-serving biases and illusions. The behavioral component of authenticity involves acting in accordance with one's values, needs, and preferences rather than acting "falsely" to gain rewards and avoid punishments or to please others. At times when the unadulterated expression of one's authentic self may have severely negative consequences,

Kernis and Goldman (2006) expect that the authentic person will at least be aware of the fit between his/her true-self and the external requirements rather than showing blind obedience to environmental pressures. Finally, the relational component of authenticity refers to being open, sincere, and genuine rather than fake in one's close relationships. In close relationships, authentic individuals seem to adopt a relationship orientation that fosters mutuality (involving a balance of autonomy and connectedness) rather than self-focused autonomy (Harter et al., 1997).

Kernis and Goldman (2006) provided evidence that authenticity can be conceptualized within a multicomponent hierarchical model that considers authenticity as a general, high-order factor involving four first-order factors. Components of authenticity are regarded as related to, but separable from, each other because it is possible for a person to be authentic on some components but not on others. The model seems to be well-supported by studies conducted in the individualist US context.

The BID Model

The BID model (Imamoğlu, 1995; 1998; 2003) considers individuation and relatedness as, not opposite but, distinct and complementary orientations. Human beings are assumed to have basic psychological needs for both (a) *intrapersonal differentiation* (i.e., a self-developmental tendency to explore and actualize one's unique potentials and be effective, coined as intrapersonal to highlight that it is not a process that happens *from* others, as is usually understood, but one that involves an intrinsic exploration orientation), and for (b) *interpersonal integration* (i.e., an interrelational tendency to be connected to others). The low and high ends of the latter orientation are referred to as *separatedness* and *relatedness*, respectively. The high end of the former orientation is labeled as *individuation* (i.e., becoming differentiated as a unique person with genuine intrinsic referents, such as personal capabilities, genuine inclinations, free will or willful consent), while the low end is labeled as *normative patterning* (i.e., becoming patterned in accordance with extrinsic referents, such as normative expectations and social control).

Considering the intrapersonal differentiation and interpersonal integration orientations as distinct, the BID model maintains that one can be either high or low on both, combinations of which are suggested to give rise to four types of self-construals; however, only being high on both orientations (i.e., *the related-individuated* self-type), represents a balanced self-construction because for optimal psychological functioning, the basic needs for both integration and differentiation should be satisfied.

Thus, as noted, the BID model differs from the bi-

polar self-construal formulations, within the I-C framework (e.g., Markus & Kitayama, 1991), which tend to confound the relational and individual orientations of individuals (e.g., assuming that independence or individuation necessarily implies separation; see Imamoğlu, 2003 for a related discussion). Furthermore, individuation and relatedness, as considered by the BID model, should not be equated with I-C, respectively, because the latter dimensions refer to highly global constructs of world views, encompassing multiple components (Oyserman, Coon, & Kemmelmeier, 2002). Although not equivalent, individuation may be expected to be associated with those components of individualism that focus on reliance on internal referents (but not in terms of being separate or competitive); on the other hand, relatedness may be considered to be associated with those aspects of collectivism concerned with being related with others and valuing affectionate ties with significant others (but not being conforming or group bound), as suggested by recent studies (e.g., Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004).

In direct tests of the model investigators have demonstrated that individuation and relatedness are distinct orientations, and that the balanced self-type appears to be associated with better psychological functioning, particularly in comparison to the unbalanced (or separated-patterned) self-type, among Turkish, American, and Canadian samples (e.g., Imamoğlu, 1998; 2003; 2009; Imamoğlu & Beydoğan, in press; Imamoğlu & Imamoğlu, 2007; 2010; Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007; Kurt, 2002). Those studies further suggested that relatedness and individuation tend to be associated with qualitatively distinct and complementary domains of variables.

Hypotheses of the Present Study

Hypothesis 1. Authenticity, as considered by Kernis and Goldman (2006), is regarded as a generally important quality of a meaningful human existence. Therefore, we expected that the hierarchical multicomponent model of authenticity, which they have developed within an individualist context, would be valid in the traditionally collectivist Turkish context, as well.

Hypotheses 2a and 2b. Since authenticity is an important quality of human existence, we expected that both individualist and collectivist outlooks might be associated with certain components of authenticity. The self-oriented individualist outlook tends to favor knowing one's inner qualities; hence, an individualistic orientation may be expected to be associated with awareness. However, there is also evidence that, unlike the self-critical orientations in collectivist contexts (e.g., Heine, Takata, & Lehman, 2000), in individualist contexts, people's self-perceptions may be biased in a falsely positive

direction, and that such self-enhancing tendencies may be considered adaptive in some respects (e.g., Taylor & Brown, 1988). Accordingly, to the degree that an individualist outlook tends to be associated with self-serving biases and illusions, it may be expected to be negatively associated with unbiased processing. Furthermore, in terms of findings which suggest that individualism should be considered as separate from relationality (e.g., Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2007), we expected the individualistic orientation to be independent of relational authenticity. No predictions were made in terms of how an individualistic outlook relates to behavioral authenticity because, on the one hand, individualists may be expected to act in accordance with their true selves, but on the other hand, they may be expected to behave in a falsely positive or self-enhancing manner. Thus, we expected an individualistic orientation to predict awareness positively and unbiased processing negatively (Hypothesis 2a).

The collectivistic outlook, on the other hand, may value both being genuine in one's transactions as well as accommodating to social situations in order to maintain social harmony, and those forces may cancel each other in predicting authenticity, with the possible exception of the relational component. Because the other-oriented collectivist outlook emphasizes being true to one's relationships, we expected it to be associated only with relational authenticity (Hypothesis 2b).

Hypotheses 3a, 3b, and 3c. We expected individuation and relatedness, as defined by the BID model, to predict general authenticity and each of its components (Hypotheses 3a and 3b, respectively). As considered by the BID model, individuation refers to a process of becoming one's true self through a genuine exploration of one's psychological world and was found to be associated with exploration-related variables (Imamoğlu & Imamoğlu, 2010). Thus, we expected that having a genuine intrinsic orientation to explore, cognize, and actualize one's potential would require awareness of one's characteristics, unbiased information processing, behaving in accordance with one's true self, and being truthful in one's close relationships. In a similar vein, relatedness, as considered by the BID model, refers to a genuine positive affectivity and was found to be associated with attachment security (Imamoğlu, & Imamoğlu, 2007; 2010). Accordingly, we expected that relatedness would be associated with being true to both one's own self and to close others. Furthermore, individuation and relatedness are regarded as associated with but different from the global constructs of I-C respectively (e.g., Imamoğlu, & Karakitapoğlu-Aygün, 2004). Thus, we expected the contributions of the individualistic and relational self-orientations to be distinct from those of I-C (Hypothesis 3c).

The above-noted hypotheses were expected to be valid for both men and women. Though women, who tend to be more relational than men (e.g., Cross & Madson, 1997; Gabriel & Gardner, 1999; Gilligan, 1982; Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006), might be expected to be somewhat more authentic in their relationships, no gender-related hypotheses were generated, in line with the authenticity model and the BID model, which do not predict gender differences.

Method

Participants

Undergraduate students (205 men; 136 women; $M_{age} = 20.25$ years, $SD = 1.64$, range = 17-30 years) from different departments of two universities in Turkey, participated in the study. Most of the respondents were from middle and upper-middle SES families.

Materials and Procedure

The Authenticity Inventory. To measure authenticity and its different components, the Turkish version of a short form of Kernis and Goldman's (2006) 45-item Authenticity Inventory was used. This short form of 27 items, in parallel to the original form, consists of four subscales: awareness, involving 6 items, (e.g., "I understand why I believe the things I do about myself."), unbiased processing, involving 7 items, (e.g., the reverse scored item of "I find it very difficult to critically assess myself."), relational authenticity, involving 8 items, (e.g., "In general, I place a good deal of importance on people I am close to understanding who I truly am."), and authentic behavior, involving 6 items, (e.g., the reverse scored item of "I find it easy to pretend to be something other than my true-self.") On 7-point Likert-type scales, participants were asked to indicate the degree to which they agree with each statement (1 = *Strongly Disagree*, 7 = *Strongly Agree*). Cronbach's alpha values were found to be .76 for awareness, .77 for unbiased processing, .77 for relational authenticity, .66 for authentic behavior, and .84 for total authenticity.

Balanced Integration-Differentiation (BID) Scale. This scale (Imamoğlu, 1998; 2003) consists of two subscales. The Self-Developmental Orientation subscale, consisting of 13 items, is concerned with intrapersonal differentiation toward individuation (i.e., relying on one's inner qualities and interests as a developmental frame of reference rather than accommodating oneself to a normative frame of reference; e.g., the reverse-scored item of "I feel it is more important for everyone to behave in accordance with societal expectations rather than striving to develop his/her uniqueness"). The 16-item Interrelational Orientation subscale measures tendencies and preferences for relatedness and connectedness with

family and others (e.g., “I emotionally feel very close to my family”). Participants were asked to indicate their degree of agreement with the items using 7-point scales (1 = *Strongly Disagree*, 7 = *Strongly Agree*). Previous studies demonstrated that the subscales have high internal consistency, test-retest reliability, and convergent and discriminant validity (e.g., Imamoğlu, 2003; Imamoğlu, & Güler-Edwards, 2007). Cronbach’s alpha values, in the present study, were .78 for Self-Developmental Orientation and .88 for Interrelational Orientation subscales. Mean scores on these subscales were used to measure individualism and relational self orientations, respectively.

Individualism and Collectivism Scale. This scale developed by Singelis, Triandis, Bhawuk, and Gelfand (1995) includes 32 Likert-type items which have been adapted to Turkish by Imamoğlu (2004). The individualism subscale consists of 16 items related to horizontal and vertical individualism (e.g., “I am a unique individual.”; “It annoys me when other people perform better than I do.”). The collectivism scale consists of 16 items involving horizontal and vertical collectivism (e.g., “It is important to maintain harmony with my group.”; “I usually sacrifice my self-interest for the benefit of my group.”). In the present study, because we did not have specific hypotheses involving the horizontal-vertical differentiation, only the aggregated individualism and collectivism scores were used. Participants indicated their degree of agreement with the items using 7-point scales (1 = *Strongly Disagree*, 7 = *Strongly Agree*). Cronbach’s alpha values were .79 for individualism and .73 for collectivism.

Results

Testing the Multicomponent Hierarchical Model of Authenticity (Hypothesis 1)

To test the multicomponent hierarchical model of authenticity, we used confirmatory factor analysis (CFA). As suggested by Kernis and Goldman (2006), we first created two item parcels, as manifest indicators, for each authenticity component because compared to individual items, item parcels tend to be more reliable and usually result in less biased CFA solutions (e.g., Bandalos, 2002). In doing so, we randomly assigned items to two item parcels each for the awareness, unbiased processing, authentic behavior, and relational authenticity. Results supported the hierarchical model which proposes that the interrelationships among the four components of awareness, unbiased processing, behavior, and relational authenticity can be explained on the basis of their common dependency on a second-order authenticity factor, $\chi^2(16, N = 341) = 35.03, p < .004$, root mean square error of approximation (RMSEA) = .06, goodness of fit index

(GFI) = .98, adjusted goodness of fit index (AGFI) = .94, normed fit index (NFI) = .97, and comparative fit index (CFI) = .98.

Predictors of Authenticity (Hypotheses 2-3)

Separate hierarchical regression analyses were conducted to predict each of the following constructs: Awareness, unbiased processing, relational authenticity, authentic behavior, and general authenticity. In the first step, gender, individualism, and collectivism were entered into the regression equation. Then, in the second step, individuation and relatedness were entered into the regression equation.

Supporting our hypotheses, individualism was found to be positively related to awareness and negatively related to unbiased processing whereas collectivism was positively associated only with relational authenticity. Although collectivism appeared as a weak predictor of general authenticity in the first step, its effect did not reach significance in the second step when self orientations were entered into the regression equation. The inclusion of individuation and relatedness into the regression equation explained significant proportions of variance in all components of authenticity as well as general authenticity, ranging from 5% (awareness) to 18% (general authenticity). Both individuation and relatedness, independently, predicted not only general authenticity but also each of its components after controlling for gender, individualism, and collectivism. In addition, women as compared to men reported higher levels of authentic behavior and total authenticity. Being a female also predicted higher level of relational authenticity in the first step; however that effect was not significant in the second step when self orientations were in the equation.

Discussion

Our results from Turkish respondents supported Kernis and Goldman’s (2006) multicomponent hierarchical model that considers authenticity as a general, high-order factor involving four components that are awareness, unbiased processing, behavior, and relational authenticity, thereby supporting our first hypothesis. Thus, our results suggest that the four-factor model of authenticity seems to be valid in the collectivist context of Turkey as well.

Our results also suggest that authenticity should not be regarded as a characteristic of either the individualist or the collectivist outlooks. Supporting our second hypothesis, individualist respondents seemed to be high in awareness but they also appeared to engage in more biased processing, whereas the collectivists seemed to be high only in the relational authenticity component

of authenticity. Thus, as expected, neither cultural outlook appeared as a consistent predictor of authenticity. Furthermore, results provided support to the idea that it is possible for a person to be authentic on some components but not on others, and hence, to the value of representing the separate components of authenticity.

Similarly, although gender (being female) appeared as a predictor of authentic behavior, and to some degree of general authenticity, it did not appear as a consistently significant predictor of authenticity. Being female, which seemed to be associated with having a more related self-construction and a more collectivistic outlook, in consistency with past studies (e.g., Cross & Madson, 1997; Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004), predicted the relational authenticity component of authenticity only when considered independent of self-orientations (i.e., in the first step of the regression analysis). Thus, in line with the related literature, Turkish women, who seem to have more related self-constructions, may be more likely to engage in authentic behavior than their male counterparts.

An important result of our study is that, as expected (Hypothesis 3), both individuation and relatedness, independently, predicted general authenticity as well as each of the four components, after controlling for gender, individualistic and collectivistic outlooks. This find-

ing may have several implications. First, as suggested by the BID model, individuation and relatedness should not be equated with I-C, respectively, because, the latter dimensions refer to highly global constructs of world views, encompassing multiple components (Oyserman et al., 2002). Although individuation may be associated with those components of individualism that focus on reliance on internal referents (but not in terms of being separate or self-enhancing), while relatedness may be associated with those aspects of collectivism concerned with being related with others and valuing affectionate ties with significant others (but not being conforming or group bound), they are distinct self orientations, as present findings and those of other recent studies suggest (e.g., Imamoğlu & Karakitapoğlu-Aygün, 2004; 2006; 2007). Second, present findings suggest that both individuation and relatedness are important for an authentic self. Hence, present findings add on to the related literature by suggesting that authenticity may be associated with genuine self-orientations of individuation and relatedness, independent of individualist or collectivist cultural outlooks. That is, within the collectivist Turkish culture, not the young adults who have individualistic or collectivistic outlooks but, those who have both related and individuated (i.e., balanced) self-constructions seem to be the most authentic persons.